

MODULUL 2.

SCENE DIN VIAȚA DE IERI ȘI DE AZI

LITERATURĂ

LUMEA CĂRȚILOR

Iapa lui Vodă de Mihail Sadoveanu
O scrisoare pierdută de I.L. Caragiale

TEXTE NONLITERARE

Discurs la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor de Mihail
Kogălniceanu (text argumentativ)

LECTURĂ SUPLIMENTARĂ

Constantin Brancovanul
Alexandru Lăpușneanul de Costache Negruzzi

LIMBĂ ȘI COMUNICARE

STILURILE FUNCȚIONALE ALE LIMBII ROMÂNE

Stilul oficial (administrativ)
Cererea

NIVELUL LEXICO-SEMANTIC

Relații semantice: paronimia, omonimia
Normele literare privind ortografia și punctuația

COMUNICAREA ORALĂ

Dialogul

COMUNICAREA SCRISĂ

Caracterizarea unui personaj
Povestirea unei experiențe personale

Test de evaluare

Notă biobibliografică

Mihail Sadoveanu (1880-1961), prozator. Se naște la Pașcani.

Debutază în anul 1904 cu patru volume care îl impun ca prozator de talent. Din 1906 își începe colaborarea permanentă la revista „Viața românească” unde îi apare romanul *Neamul Șoimăreștilor*.

În 1923 este primit în Academia Română și rostește discursul de recepție despre *Poezia populară*, declarându-se un „ucenic” al lui Creangă. În 1928 apare *Hanu Ancuței*, carte care deschide seria capodoperelor sadoveniene. În anul următor i se publică romanul *Zodia cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*, impunându-se drept creatorul romanului istoric românesc.

Alte romane ca *Baltagul* (1930), *Creanga de aur* (1933) și *Frații Jderi* (1935-1943) reprezintă momente importante în istoria literaturii române. Mare iubitor de vânătoare și pescuit, străbate țara în lung și în lat, găsindu-și în aceste călătorii multe dintre subiectele operelor sale. Este un inspirat cântăreț al naturii, al splendorilor acesteia, în cărți ca *Țara de dincolo de negură*, *Împărăția apelor*, *Poveștile de la Bradu-Strâmb*, *Valea Frumoasei*.

După al Doilea Război Mondial intră în viața politică și are demnități înalte în stat. Publică în continuare, dar unele pagini din scrierile sale sunt atinse de aripa nefastă a ideologiei din perioada comunistă. Se stinge la 81 de ani și este înmormântat la cimitirul Bellu din București, în apropierea lui Mihai Eminescu.

LUMEA CĂRȚILOR

ÎNAINTE DE TEXT

1. Amintește-ți o întâmplare prezentată într-un text studiat de tine la școală, care ți-a atras atenția în mod deosebit.
2. Ce poveste/ întâmplare istorisită de cei din preajma ta (părinți, bunici, rude apropiate etc.) ți-a rămas vie în amintire? Prezintă-o pe scurt.
3. Povestește în fața clasei o întâmplare neobișnuită, un eveniment la care ai fost martor sau participant direct.

IAPA LUI VODĂ

de Mihail Sadoveanu

Într-o toamnă aurie am auzit multe povești la Hanul Ancuței. Dar asta s-a întâmplat într-o depărtată vreme, demult, în anul când au căzut de Sânt-Ilie ploii năprasnice și spuneau oamenii că ar fi văzut balaur negru în nouri, deasupra puhoaielor Moldovei. Iar niște paseri cum nu s-au mai pomenit s-au învolburat pe furtună, vâslind spre răsărit; și moș Leonte cercetând în cartea lui de zodii și tălmăcind semnele lui Iraclie-împărat, a dovedit cum că acele paseri cu penele ca bruma s-au ridicat rătăcite din ostroavele de la marginea lumii și arată veste de război între împărați și bielsug la vița de vie.

Apoi într-adevăr, Împăratul-Alb și-a ridicat muscalii lui împotriva limbilor păgâne, și, ca să se împlinescă zodiile, a dăruit Dumnezeu rod în podgoriile din Țara-de-Jos de nu mai aveau vierii unde să puie mustul. Ș-au pornit din părțile noastre cărăușii ca s-aducă vin spre munte, ș-atuncea a fost la Hanul Ancuței vremea petrecerilor și a poveștilor.

Taberele de cară nu se mai istoveau. Lăutarii cântau fără oprire. Când cădeau unii, doborâți de trudă și de vin, se ridicau alții de prin cotloanele hanului.

Ș-atâtea oale au farmat băutorii, de s-au crucit doi ani muierile care se duceau la târg la Roman. Și, la focuri, oameni încercați și meșteri frigeau hartane de berbeci și de vițel, ori pârpăleau clean și mreană din Moldova. Iar Ancuța cea tânără, tot ca mă-sa de sprâncenată și de vicleană, umbla ca un spiriduș încolo și-ncoace, rumenă la obraji, cu catrința-n brâu și cu mânecile suflecate: împărțea vin și mâncări, râsete și vorbe bune.

Trebuie să știți dumneavoastră că hanul acela al Ancuței nu era han, – era cetate. Avea niște ziduri groase de ici până colo, și niște porți ferecate cum n-am văzut de zilele mele. În cuprinsul lui se puteau oploși oameni, vite și căruțe și nici habar n-aveau dinspre partea hoților...

La vremea de care vorbesc, era însă pace în țară și între oameni bună-voire. Porțile stăteau deschise ca la Domnie. Și prin ele, în zile line de toamnă, puteai vedea valea Moldovei cât bate ochiul și pâclele munților de păduri de brad până la Ceahlău și Halăuca. Iar după ce se cufunda soarele înspre tărâmul celălalt și toate ale depărtării se ștergeau și lunecau în tainice neguri, – focurile luminau zidurile de piatră, gurile negre ale ușilor și ferestrelor zăbrebite. Contenea câte un răstimp viersul lăutarilor; și porneau poveștile. Stătea stâlp acolo, în acele zile grase și vesele, un răzeș străin, care mie îmi era drag foarte. Închina oală câtră toate obrazele, asculta cu ochi duși cântecul lăutarilor și se lua la întrecere până și cu moș Leonte la tâlcuirea tuturor lucrurilor de pe lumea asta... Era un om înalt, cărunț, cu fața uscată și adânc brăzdată. În jurul musteții tușinate și la coada ochilor mititei, pielea era scrijelată în crețuri mărunte și nenumărate. Ochiul lui era aprig și neguros, obrazul cu mustața tușinată părea că râde cu tristeță.

Îl chema Ioniță comisul. Dumnealui Ioniță comisul avea o pungă destul de grea în chimir, sub straietele de șiac sur. Și venise călare pe un cal vrednic de mirare. Era calul din poveste, înainte de a mânca tîpsia cu jar. Numai pielea și cio-lanele! Un cal roib, pintenog de trei picioare, cu șaua naltă pe dânsul, neclintit într-un dos de părete, cu mănunchiul de ogrinji sub bot...

«Eu aici îs trecător... cuvânta, cu oala în mână, dumnealui Ioniță comisul; eu încalic și pomenesc în lumea mea... Roibu meu îi întotdeauna gata, cu șaua pe el... Cal ca mine n-are nimeni... Încalic, îmi plesnesc căciula pe-o ureche și mă duc, nici nu-mi pasă...»

De dus însă nu se ducea. Stătea cu noi.

– Într-adevăr... îi răspunse într-un rând moș Leonte; cal ca al dumitale nu se găsește să umbli nouă ani, la toți împărații pământului! Numai

pielea lui câte parale face! Când mă gândesc, m-apucă groaza...

– Să știi dumneata, prietine Leonte! strigă răzeșul zbârlindu-și mustața tușinată. Asemenea cal uscat și tare nu știe de nevoie nici de trudă. La mâncare se uită numai cu-n ochi și nu se supără când îl lăs neadăpat. Și șaua parcă-i crescută dintr-însul. Aista-i cal dintr-o viță aleasă. Se trage dintr-o iapă tot pintoagă, cu care m-am fudulit eu în tinerețele mele și la care s-a uitat cu mare uimire chiar Măria Sa Vodă Mihalache Sturza...

– Cum s-a uitat cu uimire, cucoane Ioniță? Era tot așa de slabă?

– Se-nțelege. Asta-i o poveste pe care aș putea să v-o spun, dacă m-ascultați...

– Cum să n-ascultăm, cucoane Ioniță? mai ales o poveste din vremea lui Mihai Vodă Sturza!

– Și mai ales din vremea tinerețelor mele... răspunse răzeșul, serios. Pe vremea aceea, tot în acesta loc ne aflam, în preajma focurilor și a cărălor cu must, cu alți oameni care acum-a oale și ulcele; și-n jurul nostru umbla Ancuța cealaltă, mama acesteia, care și ea s-a dus într-o lume mai puțin veselă. În vremea aceea, stam eu năcăjit foarte, într-o zi, în ușa hanului, cu oala în mână stângă și cu frâul iepei în dreapta... Și Ancuța cea-laltă ședea ca și asta, tot în locul acela, rezemată de ușorul ușii, și asculta ce spuneam eu... Ce voi fi spus atunci nu știu, – au fost vorbe care au zburat ca și frunzele de toamnă...

Comisul Ioniță zâmbi fără veselie, în mustața-i tușinată și aspră, pe când noi toți cei de față, gospodari și cărăuși din Țara-de-Sus, ne așezam în juru-i pe butuci și pe proțapurile carălor, cu bărbiile înălțate și cu ochii rotunzi. Ancuța cea tânără sta în prag, rezemată de ușor; ș-o bătea soarele de toamnă pieziș, aurindu-i jumătate de obraz. În vale, aproape, sticlea Moldova printre zăvoaie și departe se vedeau munții – talazuri de cremene sub pâcle albastre.

Calul cel slab al răzeșului, din coasta hanului, simțind tăcere în preajmă, necheză deodată subțire și rânji înspre noi ca un demon. Ancuța își întoarse ochii sprâncenați spre el, înfricoșată și uimită.

– Aha! vorbi comisul; iaca așa râncheza și râdea și iapa cea bătrână... Acu ea, cine știe, poate-i ochi ori dinte de lup, – dar râsul ei tot trăiește, și se sparie de el altă Ancuță.

Cum vă spuneam, domnilor mei, eu stam aici în acest loc, gata de ducă, cu picioru-n scară. Și iaca, numai ce aud pocnind harapnic și duruind trăsura pe acuri; și, când îmi înalț și-mi feresc capul, văd venind pe șleah o droșcă cu patru cai bulziș... Vine și se oprește la han, după rânduială. Și se coboară din ea boierul, ca să vadă ochii Ancuței, cum era datina.

Cum s-a apropiat, eu i-am închinat oala cu vin și i-am poftit sănătate. El s-a oprit în loc și s-a uitat zâmbind la mine și la iapă, și la oamenii care erau în preajma mea, și i-a plăcut închinarea. Era un boier mărunt la stat, cu barba roșă rotunjită, și purta la gât un lăntug subțire de aur...

– Oameni buni, zice boierul acela; tare mă bucur că văd chef și voie-bună în țara Moldovei...

– Și noi ne bucurăm, zic eu, că auzim asemenea vorbă. Asta plătește cât și vinul cel mai ales.

Atunci boierul a zâmbit și iar m-a întrebat pe mine de unde sunt și unde mă duc.

– Cinstite boierule, am răspuns; eu, de neamul meu, sunt răzăș de la Drăgănești, din ținutul Sucevei. Dar așezările mele sunt nestatornice și dușmanii mei au colți lungi și ascuțiți. Am o pricină, cinstite boierule, care nu se mai istovește. Am moștenit-o de la părintele meu dascălul Iona și tare mă tem că am s-o las și eu moștenire copiilor mei, dacă m-a învrednici Dumnezeu să-i am...

– Cum așa? a întrebat cu mirare boierul.

– Așa, precum spun. Căci pricina noastră de judecată a pornit, cinstite boierule, dinainte de Vodă Calimah. Ș-am avut înfățișare și s-au dus la divanuri rânduri de oameni, și s-au făcut cercetări și hotarnice, și s-au cerut mărturii cu jurământ, ș-au murit unii din neamul nostru judecându-se și s-au născut alții tot pentru judecată, și iată, nici în zilele mele nu s-a găsit încă dreptatea... Ba vrăjmașul cu carele mă lupt mi-a mai tăiat cu plugul din ocina părintească doi stânjeni și cinci palme, lângă prisaca Velii. Ș-atunci, ridicând nouă plângere la isprăvnicie, iarăși n-am găsit milă, căci

potrivnicul meu, să nu vă fie dumneavoastră cu supărare, e corb mare boieresc... Dacă-am văzut ș-am văzut, am mai coborât o dată din coardă sacul cu hârtoagele cele vechi, le-am mai slovenit și le-am ales, ș-am pus îndreptările pe care le socot neștirbite colea, lângă chimir, ș-am încălcat pe roaiba mea și de-acu nu mă opresc decât la Vodă. Să-mi facă el dreptate!

– Cum se poate? s-a mirat iar boierul, mângâindu-și barba și jucând între degete lăntugul cel de aur. Te duci la Vodă?

– Mă duc! Ș-apoi dacă nici Vodă nu mi-a face dreptate...

Boierul a pornit a râde.

– Ei, și dacă nu ți-a face dreptate nici Vodă?

Aici comisul Ioniță își coborî puțin glasul, dar Ancuța cea tânără, cum făcuse odinioară cealaltă, împungând într-o parte cu capul, întinse urechea și auzi ce trebuia să se întâmple dacă nici la Vodă n-ar fi găsit răzeșul dreptate. Dacă nici Vodă nu i-ar face dreptate, atunci să poștească Măria Sa să-i pupe iapa nu departe de coadă!...

Când a rostit comisul vorba asta mare, fără înconjur, așa cum vorbesc oamenii la noi, în Țara-de-Sus, Ancuța și-a strâns buzele și s-a prefăcut că se uită cu luare-aminte în lungul șleahului...

– Când am spus eu vorba asta, urmă răzeșul, Ancuța cea de atunci și-a dus repede palma la gură și s-a făcut a se uita încolo, în lungul drumului. Iar boierul a prins a râde. Pe urmă s-a oprit, mângâindu-și barba și jucându-se cu lăntugul de aur:

– Și când socotești să te înfățișezi la Vodă? a întrebat dumnealui.

– Apoi, cinstite boierule, numai oala asta de vin s-o deșert într-o slava domniei tale, pe urmă mă ridic în șa ca Alisandru Machidon și nu mă opresc decât la Ieși. Iar dacă vrei și domnia ta să guști roada proaspătă de la Odobești, atunci a aduce Ancuța must roș într-o oală nouă și noi prea mult ne-om bucura, cucoane, de cinstea care ne-o faci...

Boierul s-a întors zâmbind către Ancuța cea de demult, care era ca și aceasta de sprâncenată și

de vicleană, ș-a poftit o oală nouă de lut cu must roș din Țara-de-Jos. Eu, ca răzeș ce mă aflu, am cerut cu semeție să plătesc eu cinstea aceea ș-am și zvârlit patru parale în poala Ancuței...

După aceea boierul s-a suit în droșca lui cu arcuri și s-a dus.

Iar eu, încălicând precum am făgăduit, nu m-am oprit decât în târgul Ieșului, ș-am tras la un han, lângă biserica lui Lozonschi, peste drum de Curtea Domnească. Și a doua zi cătră amiază, spălat și pieptănat, m-am înfățișat cu inima bătând la poarta Curții.

Acolo dorobanțul mi-a pus șpanga între ochi. Și după ce-am spus ce durere am, a strigat spre odăi, ș-a venit dintr-acolo un oștean bătrân care m-a dus îndată într-o cămăruță din lăuntrul curții, unde mi-a ieșit înainte un ofițer tinerel și subțirel, îmbrăcat numa-n fierturi și-a aur...

– Ce poștești dumneata, omule?

– Iaca așa ș-așa, – eu sunt comisul Ioniță, răzăș de la Drăgănești, ș-am venit la Vodă, însetat după dreptate ca cerbul după apa de izvor.

– Prea bine, a răspuns ofițerul cel tânăr. Vodă îți poate asculta chiar acum plângerea. Lasă ici pălăria și intră pe ușa asta mititică. Dincolo, în odaia cea mare, ai să găsești pe Vodă ș-ai să-i spui lui ce te doare.

Atuncia mi-a năvălit sângele în ochi și mi s-au împaienjenit vederile. Dar am strâns din măsele și mi-am ținut firea. Și deschizând ofițerul ușa cea mititică, am intrat într-o lumină mare, și, cum eram cu grumazul plecat, am zărit botforii de marochin ai lui Vodă ș-am căzut în genunchi. Și mă gândeam că la domn nou și tânăr trebuie să găsesc eu milă pentru supărările mele.

– Măria Ta, am strigat eu cu îndrăzneală, am venit să-mi faci dreptate!

Vodă mi-a răspuns:

– Scoală-te!

Auzind glasul, am ridicat ca-ntr-un fulger privirea, ș-am cunoscut pe boierul de la han. Pe loc am înțeles că trebuie să închid ochii și să fiu înfricoșat. Mi-am plecat mai adânc fruntea, am în-

tins mâna, am apucat poala hainei ș-am dus-o la buze.

– Scoală-te! a zis iar Vodă, – și arată-ți îndreptările.

Când m-am ridicat în picioare, am băgat de samă că ochii boierului meu se încrețeau a răs ca și la han, când primise oala cu must roș din mânilor suflecate ale Ancuței. Scot cu îndrăzneală hârtiile din tașca de piele și i le întind, și încep a-i spune. Și-i spun eu despre toate valurile câte m-au bântuit, despre tot veninul cât l-am adunat în inima mea, și cât l-am moștenit de la morții mei. Și cetind Vodă hârtiile și plecându-și de aproape ochii pe pecetele de ceară, s-a înseninat ș-a grăit cam pe nas:

– Bine, răzeșule, am să-ți fac dreptate. Are să meargă cu tine un om al meu cu porunca tare, să facă rânduială la Drăgănești.

Eu, când am auzit, am dat iar în genunchi și Vodă iar mi-a poruncit să mă scol. Apoi, cu ochii subțiați a zâmbit, m-a bătut pe umăr:

– Ei, dar dacă nu-ți făceam dreptate, cum rămânea?

– Dă, Măria Ta, răspund eu răsând, cum să rămâie? Eu vorba nu mi-o iau înapoi. Iapa-i peste drum!

Ș-atâta haz a făcut Vodă Mihai pentru răspunsul meu, că m-a bătut iar pe umăr și și-a adus aminte și de oala cu vin roș pe care i-am plătit-o patru parale – și răsând, a poruncit să vie slujbașul care să meargă cu mine; și sub ochii lui, pe loc, s-a scris poruncă tare, – și când am încălicat de la han de lângă Lozonschi ș-am purces înapoi, el se uita zâmbind de la fereastra deschisă și-și mângâia barba.

Iaca de ce trebuie să vă uitați ca la un lucru rar la calul meu cel roib, pintenog trei picioare: pentru că aista-i moștenire din iapa lui Vodă și când rânchează el și râde, parcă ar avea o amintire din alt veac și din acele zile ale tinereții mele. După asta puteți cunoaște ce fel de om sunt eu! Ș-acuma să mai primim vin în ulcele și să încep altă istorie pe care de mult voiam să v-o spun...

Mihail Sturza,
domn al Moldovei (1834-1849),
personaj al povestirii

Povestire – specie a genului epic relatând faptele din punctul de vedere al unui narator care este martor sau participant direct la evenimentul povestit.

Hiperbolă – figură de stil realizată printr-o exagerare intenționată, cu ajutorul căreia se fixează o percepție mărită a unui obiect. Hiperbola arată atitudinea subiectivă a autorului față de aspectele din realitatea la care se referă.

Ficțiune (lat. *fictio*, „născocire”, „invenție”) – creație care prezintă fapte, personaje, întâmplări etc. imaginare. Caracterul ficțional al unui text nu exclude introducerea unor elemente de realitate, care pot intra, într-un grad mai mare sau mai mic, în textul literar.

Text ficțional/ text nonficțional – diferența dintre cele două tipuri de text este următoarea: în timp ce textul ficțional nu trimite la un anumit referent care să aibă corespondent în realitate, ci la unul imaginar, textul nonficțional transmite ceva despre un referent care aparține realității.

DICȚIONAR EXPLICATIV

limbă, subst. f. – neam
muscal, subst. m. – rus
a se oploși, vb. – a-și găsi refugiu, a se pune la adăpost
tușinat, adj. – tuns scurt
chimir, subst. n. – brâu lat de piele
șiac, subst. n. – postav aspru de lână de culoare închisă, din care se fac haine țărănești
pintenog, adj. – cu pete de culoare albă în partea inferioară a picioarelor
harapnic, subst. n. – bici mare împletit din cânepă sau din curele
șleah, subst. n. – drum de țară
droșcă, subst. f. – birjă
bulziș, adv. – înghesuit unul lângă altul
ocină, subst. f. – bucată de pământ moștenită
a sloveni, vb. – a citi cu greu, pronunțând literă cu literă sau silabă cu silabă
șpangă, subst. f. – baionetă
botfor, subst. n. – cizmă

SUGESTII PENTRU INTERPRETAREA TEXTULUI

Iapa lui Vodă deschide un ciclu de nouă povestiri care alcătuiesc volumul *Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu. Încă de la început, autorul fixează reperele temporale și spațiale, după care prezintă ușor hiperbolizat toamna aurie, anotimpul roadelor și al ospetelor.

Aici, la Hanu Ancuței, un răzeș din Drăgănești – comisul Ioniță – se lasă îndemnat să povestească o întâmplare din tinerețe, petrecută în același loc, *în preajma focurilor și a carălor cu must, cu alți oameni care acuma-s oale și ulcele*.

Comisul „regizează” cu bună știință tensiunea evenimentelor narate pentru a se asigura de interesul ascultătorilor. Introducând un moment de suspans, parte integrantă a ceremonialului premergător povestirii, abia după ce toți cei de față se așază *în juru-i pe butuci și pe proțapurile carălor, cu bărbiile înălțate și cu ochii rotunzi*, el începe istorisirea.

Întâmplarea prezentată cu mult talent este legată de un episod din viața sa. Personajul știe să recreeze tensiunea momentului de altădată, dar și să stârnească hazul, care în deznodământ anulează starea de încordare. Naratorul pune în evidență spiritul de dreptate al lui Mihai Vodă Sturza, de unde și sensul etic din final.

EXPLORAREA TEXTULUI

I. ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Exprimă-ți opinia în legătură cu reacția pe care ți-a produs-o lectura acestui text.
2. Identifică reperele temporale și spațiale din debutul acestei povestiri.
3. Extrage, din partea de început a textului, scurte fragmente prin care autorul sugerează atmosfera de belșug, veselie și bună dispoziție.

4. Prin ce particularități Hanul Ancuței este diferit de alte hanuri din acea parte a Moldovei?
5. Prezintă portretul fizic al comisului Ioniță.
6. Identifică trăsături prin care calul comisului Ioniță are unele asemănări cu unul din basme.
7. Explică semnificația expresiei *acuma-s oale și ulcele*.
8. Cine este *Ancuța cealaltă*?
9. În ce constă *pricina* pe care comisul Ioniță i-o istorisește boierului venit la han?
10. Prezintă întâlnirea de la curtea domnească dintre comisul Ioniță și Mihai Vodă Sturza.
11. Comentează semnificația acestei replici a comisului:
– *Dă, Măria Ta, [...] cum să rămâie? Eu vorba nu mi-o iau înapoi. Iapa-i peste drum!*
12. Arată modul cum Mihai Vodă Sturza îi face dreptate comisului Ioniță.

Mihail Sadoveanu,
desen de Tia Peltz

II. APROFUNDAREA TEXTULUI

1. Identifică, în debutul textului, pasaje în care autorul folosește hiperbola.
2. Arată care este diferența între timpul povestirii și timpul celor povestite.
3. Prin ce se caracterizează tehnica portretului în acest text? Alege una dintre variantele:
  - autorul întâi numește personajul și apoi îl descrie;
  - autorul întâi descrie personajul și apoi îl numește.
4. Explică de ce povestitorul (comisul Ioniță) își abreviază comunicarea, când ajunge la curtea domnească, răspunzând la întrebarea *Ce poștești dumneata, omule?* cu *Iaca așa ș-așa*.
5. Identifică punctul culminant al narațiunii.
6. Demonstrează că povestitorul folosește evocarea pentru a da o mai mare atractivitate celor narate.
7. Caută elemente de oralitate ale textului (de ex.: formule de adresare, expresii specifice limbii vorbite, exclamații etc.).
8. Demonstrează că această povestire are un sens etic.
9. Explică dacă *Iapa lui Vodă* de Mihail Sadoveanu este un text ficțional sau nonficțional?

DINCOLO DE TEXT

Citește întreg volumul *Hanu Ancuței* de Mihail Sadoveanu. Alege-ți una dintre povestiri, prezintă-i conținutul și urmărește felul în care se realizează comunicarea potrivit unui ceremonial ce cuprinde câteva etape: pregătirea participanților pentru audierea istorisirii, prezentarea povestitorului, povestirea propriuzisă, deznodământul cu sens etic.

1. Prezintă în fața clasei opinia ta în legătură cu modul adecvat/inadecvat în care oamenii politici din România de astăzi se manifestă în public.
2. Spune ce îți place și ce nu îți place la aceștia.
3. Care este mesajul pe care îl aștepti, ca viitor cetățean cu drept de vot, de la politicienii români?

O SCRISOARE PIERDUTĂ

(fragment)

de I.L. Caragiale

PERSOANELE

ȘTEFAN TIPĂTESCU, prefectul județului

AGAMEMNON DANDANACHE, vechi luptător de la '48

ZAHARIA TRAHANACHE, președintele Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului școlar, Comitetului agricol și al altor comitete și comiții

TACHE FARFURIDI, avocat, membru al acestor comitete și comiții

IORDACHE BRÂNZOVENESCU, asemenea

NAE CAȚAVENCU, avocat, director-proprietar al ziarului *Răcnetul Carpaților*, preșident-fundator al Societății enciclopedice-cooperative „Aurora economică română”

IONESCU, institutor, colaborator la acel ziar și membru al acestei societăți

POPESCU, institutor, asemenea

GHIȚĂ PRISTANDA, polițaiul orașului

UN CETĂȚEAN TURMENTAT

ZOE TRAHANACHE, soția celui de sus

UN FECIOR

ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC

În capitala unui județ de munte, în zilele noastre

ACTUL III

Teatrul înfățișează sala cea mare a pretoriului primăriei, un fel de exagon din care se văd trei laturi. Trei uși în fund; cea din mijloc dă în coridorul de intrare; pe cea din dreapta se citește: „Ofițer țivil”; pe cea din stânga: „Arfiva”. În stânga la planul al doilea, o ușă cu inscripția: „Cabinetul Primarelui”. În dreapta, același plan, altă ușă cu inscripția: „Registratură”. Partea din stânga până la ușa „Arfivei”

I.L. Caragiale

este despărțită de scenă cu un grilaj de lemn acoperit cu perdeluțe de chembrică verde. Lângă grilaj, la stânga, în scenă, este o estradă pe care sunt așezate masa și jețul prezidențial. Înaintea mesei, puțin mai jos, este tribuna. Pe masă sunt două candelabre, hârtie, călimări și un clopoțel. Pe tribună o sticlă și un pahar de apă. De partea dreaptă sunt bănci dese și scaune; sub estradă, asemenea. Peste tot sunt bănci și scaune, afară de o cărare lăsată liber de la ușa de intrare din fund prin mijlocul scenii, pe unde vine și se duce lumea. Pe pereți câteva lămpi atârinate în cuie. Lumină cam săracă. La ridicarea perdelii, Trahanache este la masa prezidențială în jețul său, la spatele tribunei. Împrejurul mesii, Brânzovenescu și alți cetățeni. Înaintea tribunii, cu spatele spre dânsa, alegători, cetățeni, public, unii șezând jos, alții în picioare. Pe bănci, pe scaune și împrejur de asemenea. În capul băncilor din față, e Cațavencu împreună cu Ionescu, Popescu și alți dascăli și partizani. Farfuridi e la tribună. Perdeaua se ridică asupra unei întreruperi. În toată sala e rumoare. Prezidentul agită clopoțelul.

SCENA I

TRAHANACHE, CAȚAVENCU, BRÂNZOVENESCU, FARFURIDI, IONESCU, POPESCU, CETĂȚENI, ALEGĂTORI, PUBLIC (Rumoare.)

FARFURIDI (de la tribună): *Dați-mi voie!* (Gustă din paharul cu apă): *Dați-mi voie!* (Rumoare.)

TRAHANACHE (trăgându-și clopoțelul): *Stimabili! onorabili (afabil) faceți tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei... Aveți puținică răbdare...* (Către Farfuridi): *Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvântul!*

FARFURIDI (către adunare): *După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt...*

POPESCU: *Parol... Numai dacă te-i ținea de vorbă.* (Râsete în partea unde sunt dascălii.)

FARFURIDI: *Rog, nu mă-ntrerupeți, dați-mi voie...*

TRAHANACHE (către partea unde e Popescu): *Stimabile, nu-ntrerupeți...*

FARFURIDI: *După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia precum am zis, cât se poate mai scurt.* (Bea o sorbitură, apoi, reluându-și răsuflarea, rar ca și cum ar începe o poveste.) *La anul una-mie-opt-sute-douăzeci-și-unu... fix...* (Rumoare și protestări în grupul lui Cațavencu: „A! A! A!“).

POPESCU: *Dacă ne întoarcem iar la 1821 fix, ne-am pricopsit.* (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: *Dați-mi voie... La anul una-mie-opt-sute...*

Afiș cu piesa *O scrisoare pierdută* la Teatrul Național din București (1884)

Teatrul Național din București la sfârșitul sec. al XIX-lea

TOȚI (în cor, cu tomul lui): *Douăzeci-și-unu fix...* (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: *Dați-mi voie...*

TRAHANACHE (clopoțel): *Stimabile, onorabile! Nu întrerupeți... Aveți puținică...*

CAȚAVENCU: *Ce răbdare, venerabile domnule prezident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt și alți oratori înscriși să vorbească...*

TOȚI DIN GRUP: *Da! Da!*

CAȚAVENCU: *Onorabilul orator a promis să încheie cât se poate mai scurt: apoi ce fel de scurt este asta, s-o luăm a doua oară de la 1821! A! A! A!*

TOȚI DIN GRUP: *A! A! A!* (Rumoare.)

FARFURIDI: *Dați-mi voie...*

TRAHANACHE (cătră Farfuridi cu dulceață, ridicându-se peste masă cătră tribună): *Stimabile... eu gândesc că nu ar fi rău să sărim la 48...*

CAȚAVENCU (strigând): *Mai bine la 64...*

POPESCU, IONESCU și TOȚI DIN GRUP: *Da! da! la 64...*

TRAHANACHE (ridicându-se ca și când ar consulta adunarea): *Adică... la plebicist?*

TOȚI: *Da, la plebicist!*

FARFURIDI (întorcându-se cu spatele spre adunare și cu fața la prezident): *Dați-mi voie, domnule prezident; mi-ați acordat cuvântul: îmi pare că un prezident o dată ce acordă cuvântul...*

TRAHANACHE (sculându-se și punând, peste masă, mâinile pe umerii lui Farfuridi, mângâietor): *Dacă mă iubești, stimabile, fă-mi hatârul... să trecem la plebicist... dorința adunării!*

FARFURIDI: *Dar, domnule prezident...*

TRAHANACHE (și mai rugător): *Să trecem la plebicist! (Îl întoarce binișor de umeri cu fața spre adunare.)*

TOȚI: *Da! la plebicist! la plebicist!* (Zgomot.)

FARFURIDI (soarbe o dată și cu aerul resignat): *Ce să zicem dar? la 1864, vine, mă-nțelegi, ocaziunea să se pronunțe poporul printr-un plebicist... Să vedem însă mai-nainte... să ne dăm seama bine de ce va să zică... dar ce este un plebicist...*

IONESCU: *Știm ce este plebicistul! Mersi de explicație!*

TOȚI: *Nu trebuie explicație...* (Rumoare.)

FARFURIDI (cătră întrerupători): *Dați-mi voie!* (Cătră Trahanache) *Domnule prezident!*

TRAHANACHE (clopoțel): *Stimabili, onorabili, rog nu întrerupeți pe orator (foarte afabil), faceți tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinea zilei; aveți puținică răbdare. (Cătră Farfuridi) Aveți cuvântul, stimabile, dați-i înainte!*

FARFURIDI (luând cuvântul): *Când zicem dar 64, zicem plebicist, când zicem plebicist, zicem 64... știm, oricine dintre noi știe ce este 64, să vedem ce este plebicistul... (Cu tărie începând fraza.) Plebicistul!*

CAȚAVENCU: *Aci nu e vorba de plebicist...*

FARFURIDI: *Dați-mi voie* (discutând cu Cațaveneu) *mi se pare că atunci când zicem 64... (cu energică convingere) și să nu căutați a încerca măcar să mă combateți; vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele își au un 64 al lor...*

CAȚAVENCU: *Dați-mi voie; nu e vorba de 64. (Rumoare aprobativă pentru Cațavencu.)*

FARFURIDI: *Dați-mi voie...* (Toate colochiile și întreruperle se fac avocățeste, cu multă vioiciune și cu tonul înțepat și volubil.) *Domnule prezident!*

TRAHANACHE (clopoțelul): *Stimabile, onorabile, faceți tăcere... avem cestiuni arzătoare...*

CAȚAVENCU (ridicându-se în capul băncii): *Cum, domnule prezident? De unde până unde 64 chestie arzătoare la ordinea zilei? dacă nu mă-nșel, îmi pare că suntem în anul de grație 1883... Ce are a face? Chemați pe onorabilul orator la cestiune...*

TRAHANACHE (ridicându-se iar peste masă și atingându-l pe umere pe Farfuridi): *Stimabile... (afabil și rugător) să lăsăm plebicistul, dacă mă iubești; să trecem la cestiune.*

FARFURIDI (obosit de întreruperi, întorcându-se cu fața spre Trahanache și cu spatele la adunare): *Domnule prezident, ați binevoit a-mi acorda cuvântul... Eu cred c-ar trebui...*

CAȚAVENCU (strigând): *Nu trebuie, onorabile!*

TOȚI DIN GRUP: *Nu, nu trebuie!*

TRAHANACHE (punând mâinile, peste masă, pe umerii lui Farfuridi, și foarte dulce): *Mă rog, dacă mă iubești, fă-mi hatârul... dorința adunării, stimabile... (Îl întoarce de umeri binișor spre adunare.)*

TOȚI: *Da! la cestiune! la cestiune!*

FARFURIDI (foarte obosit, soarbe și se resignază): *Ajungem dar la chestiunea revizuirii Constituțiunii și Legii electorale...*

TOTI (cu satisfacție): *A! Așa da!*

TRAHANACHE (asemenea): *A! (clopoțel) Ei! Acu aveți puținică răbdare... (Cătră Farfuridi) Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubești: dorința adunării.*

FARFURIDI (asudă, bea și se șterge mereu cu basmaua): *Mă rog, dați-mi voie! Știți care este opinia mea în privința revizuirii?*

TOATA SALA: *Nu!... Să vedem!... Spune!...*

CAȚAVENCU (batjocoritor): *Să vedem opinia lui d. Farfuridi. (Trahanache clopețește)*

FARFURIDI (asudă mereu și se emoționează pe văzute.): *Opinia mea este aceasta: e vorba de revizuire, da?*

TOTI (puternic): *Da! Da!*

FARFURIDI (emoționat și asudând): *Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine (începe să se înece) trebuie să se zică asemenea toți aceia care nu vor să cază la extremitate (se îneacă mereu), adică vreau să zic, da, ca să fie moderați... adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune politică... și care, de la care atârnă viitorul, prezentul și trecutul țării... să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte... (se încurcă, asudă și înhite) încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?... da... pentru ce?... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică fiindcă din cauza zguduiriilor și... idei subversive (asudă și se rătăcește din ce în ce)... și mă-nțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orce ocaziuni solemne a dat probe de tact... vreau să zic într-o privință, poporul, națiunea, România... (cu tărie) țara în sfârșit... cu bun-simț, pentru ca Europa cu un moment mai înainte să vie și să*

recunoască, de la care putem zice depandă... (se încurcă și asudă mai tare) precum – dați-mi voie – (se șterge) precum la 21, dați-mi voie (se șterge), la 48, la 34, la 54, la 64, la 74, asemenea și la 84 și 94, și ețetera, întru cât ne privește... pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă! (Foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu; Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, conduse de Brânzovenescu; râsete și sâsâituri în grupul lui Cațavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. După ce s-a mai oprit zgomotul, cu multă aprindere.) Dați-mi voie! Termin îndată! mai am două vorbe de zis. (Zgomotul tace.) Iată dar opinia mea. (în supremă luptă cu oboseala care-l biruie.) Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!

(Aplauze în fund, sâsâituri în față. Farfuridi coboară zdrobit, ștergându-se de sudoare, și merge în fund. Brânzovenescu și alți alegători îl întâmpină și-i strâng mâna. Rumoare. Mai mulți din auditoriu se scoală și strică rândurile. Cațavencu suie de la dreapta în mijloc, unde vorbește încet cu grupul său gesticulând viu. Cu un alt grup mai în fund Farfuridi și Brânzovenescu asemenea. Pristanda iese misterios din cabinetul primarului, trece prin ușcioara grilajului, care este la spatele tribunii, și trage de pulpană pe Trahanache, care sună clopoțelul.)

DICȚIONAR EXPLICATIV

afabil, adj. – binevoitor, cordial

parol, interj. – (franuzism) pe cuvânt! zău! serios!

plebiscit, s.n. – consultare prealabilă a oamenilor care urmează să se pronunțe prin „da” sau „nu” asupra unui proiect de lege sau a unui act de o importanță deosebită. În text, este vorba despre plebicitul inițiat de A.I.I. Cuza și Mihail Kogălniceanu în 1864, prin care s-a aprobat prima reformă agrară.

resignat, adj. – resemnat

colochiu, s.n. – (variantă a lui *colocvii*, s.n.) (aici) convorbire, discuție

ginte, s.f. – (variantă învechită pentru *gintă*, s.f.) (aici) neam, origine

sacadă, s.f. – mișcare bruscă și neregulată

SUGESTII PENTRU INTERPRETAREA TEXTULUI

Piesa *O scrisoare pierdută* este capodopera dramaturgiei românești. Valoarea deosebită a comediilor lui Caragiale a fost remarcată de cel mai important critic al timpului, Titu Maiorescu, într-un studiu fundamental pentru discutarea raportului artă-realitate, intitulat *Comediile d-lui I.L. Caragiale*. Criticul demonstrează cu argumente originalitatea pieselor care *pun pe scenă câteva tipuri din viața noastră socială de astăzi și le dezvoltă cu semnele lor caracteristice, cu deprinderile lor, cu expresiile lor, cu tot aparatul înfățișării lor în situațiile anume alese de autor*.

Deși piesa trebuie judecată în plan estetic (fiindcă reușita autorului aici se află), pentru a înțelege mai exact conținutul ei nu trebuie să facem abstracție de contextul politic al epocii, cel care a generat, de fapt, acțiunea comediei.

Suntem în anul 1883, în preajma alegerilor pentru Adunarea Constituantă, care aveau ca scop alcătuirea unei noi Camere a Deputaților. Aceasta urma să ia în discuție modificările la Constituția din 1866, cea existentă. Momentul este unul de mare agitație, atât pentru opinia publică, pentru alegători, cât și pentru partidele politice.

Plecând de la acest moment, subiectul piesei – pe latura lui strict politică, evitată întotdeauna în școală – prezintă întâmplările dintr-un orașel de munte, capitală de județ, cu numai câteva zile înainte de alegeri. La putere se află Partidul Liberal, a cărui organizație locală trebuie să-și propună candidatul, trimis nu rareori de la „centru”, „pe sârmă”. Zaharia Trahanache, „personalitate” a partidului, membru în „comitete și comiții”, știe acest lucru și nu are ambiții pentru propria persoană. Stăpân pe situația locală, Trahanache l-ar sprijini pe Farfuridi, „onorabilul” din Partidul Liberal, de guvernământ, dar în nici un caz nu l-ar promova pe Nae Cațavencu, și el membru al partidului de guvernământ (nu al opoziției, cum cred unii comentatori), acela care crease o disidență în partid, prin grupul „dăscălimii”, de natură să compromită autoritatea lui Trahanache. Datorită ambiției sale, Cațavencu vrea să sară etapele firești în ierarhia partidului și să se impună printr-un program mai radical. Scrisoarea de dragoste a lui Ștefan Tipătescu, prefectul județului, către Zoe Trahanache, este un important atu al lui Cațavencu; pe de o parte, el îi poate șantaja pe soții Trahanache, pe de altă parte, pe însuși prefectul (reprezentantul guvernului în teritoriu), care, pentru a camufla relația sa cu Zoe, ar putea „aranja” alegerea lui Cațavencu.

Actul al III-lea al comediei este unul dintre cele mai interesante în ceea ce privește precizarea pozițiilor politice și a „programului” celor doi contracandidați: Tache Farfuridi și Nae Cațavencu. Ambii

Realitate și ficțiune

Opera literară (< lat. *opera* – „muncă”, „lucrare”) este o creație originală a unui autor sau, într-o altă accepție, totalitatea creațiilor literare ale unui scriitor.

Opera literară are ca punct de plecare o anumită realitate, care există independent de conștiința artistului. Această realitate este supusă unui proces de selecție, de restructurare, de transformare, datorită personalității, individualității, sensibilității scriitorului. Transfigurată, realitatea nu mai rămâne ceea ce a fost înainte de a trece în operă; realitatea obiectivă se metamorfozează într-o realitate subiectivă, purtând pecetea creatorului.

Opera literară se naște așadar din transfigurarea realității; intrată în operă, realitatea își pierde condiția inițială și devine ficțiune. Opera literară reprezintă unitatea între un conținut și o formă.

Genul dramatic – gen literar care desemnează operele scrise în formă de dialog și menite a fi reprezentate pe scenă. Acțiunea, redusă la o durată reprezentabilă în spectacolul teatral, antrenează personaje care comunică și se comunică prin intermediul dialogului și monologului. În operele genului dramatic autorul intervine în text prin intermediul indicațiilor scenice (didascalii).

Principalele specii ale genului dramatic sunt tragedia, comedia și drama.

sunt candidați din partea aceluiași partid (Partidul Liberal), iar lupta se dă pentru alegerea unuia dintre ei pe lista guvernamentală. Se presupune că atât Farfuricli, cât și Cațavencu, exprimă voința alegătorilor pe care îi reprezintă, că sunt exponenții lor, aleșii lor, că sunt „cei mai buni“.

„Discursul“ rostit de Farfuridi este o pagină antologică a literaturii române. Personajul (deși avocat) este departe de normele elementare ale unei cuvântări în public, ba, mai mult, face o strălucită probă a modului cum nu trebuie ținut un discurs politic. Limbajul găunos, voit pretențios, erorile evidente în materie de vocabular, folosirea în exces a neologismelor și utilizarea lor cu sensuri improprii, stâlcirea cuvintelor, incoerența, agramatismul, lipsa de logică, încadrarea greșită în context etc. susțin cu temei o vorbă de duh a lui Caragiale: *Proștii mor, dar prostia e nemuritoare*.

Mijloace de realizare a comicului

Comicul se naște din contrastul dintre esență și aparență, dintre ceea ce vrea să pară și ce este de fapt personajul.

Pentru realizarea comicului, I.L. Caragiale folosește în piesa *O scrisoare pierdută* mijloace variate: intriga, situațiile ridicele, moravurile, limbajul și numele personajelor.

Comicul de intrigă rezultă din pierderea și găsirea scrisorii în două rânduri, din comportamentul lui Cațavencu, impunerea de la centru a unui candidat în persoana lui Agamemnon Dandanache etc.

Comicul de situație mizează pe răsturnări spectaculoase de situații: postura în care se află Cațavencu atunci când, sigur de alegerea lui, așteptând să fie proclamat candidat, are surpriza să audă numele lui Dandanache; scena în care același Cațavencu apare, în final, conducând manifestația de simpatie în cinstea celui nou ales etc.

Comicul de moravuri surprinde, dintr-un unghi critic, modul de viață al unei epoci. Ceea ce apare cu pregnanță ca o caracteristică generală a personajelor comediei este superficialitatea: sub o aparență sclipitoare se ascund prostia și incultura. Câteva dintre personajele piesei debitează solemn și cu o nemărginită încredere în sine fraze goale, aforisme construite după o logică dubioasă ori simple ineptii ridicele. Această „beție de cuvinte“ (formula îi aparține criticului Titu Maiorescu) sugerează ignoranța, indolența și nulitatea. Alături de superficialitate, Caragiale prezintă politicianismul gălăgios, care pervertește caracterele și face din viața constituțională o adevărată parodie. În strânsă legătură cu moravurile politice sunt și cele administrative, reprezentate prin Tipătescu și Pristanda. Administrația apare ca fiind subordonată politicianilor, ale căror interese particulare le slujește.

Scenă din comedia
O scrisoare pierdută

Scenă din comedia
O scrisoare pierdută

Actorul Alexandru Giugaru în rolul lui Zaharia Trahanache

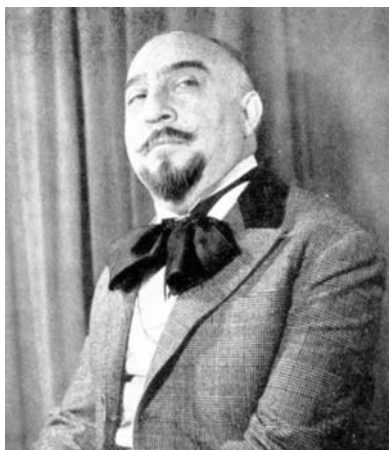
Comicul de limbaj reiese din:

- ticurile verbale ale personajelor: *Ai puținică răbdare!; Curat murdar!;*
- rostirea greșită a neologismelor: *bampir, catrindală, plebicist, cioclopedică* etc.;
- folosirea limbajului de mahala: *Chestie de tarabă, onorabile, daraveri de clopotniță, stimabile* sau *mă-ngropi, sufletul meu* etc.;
- îmbinarea stilului oratoric pretențios cu stilul familiar: *Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvântul* etc.

Numele personajelor din comedia lui I.L. Caragiale reprezintă un alt important mijloc de realizare a comicului. Autorul și-a ales întotdeauna cu mare atenție numele, care au o semnificație majoră în opera sa dramatică. *Trahanache*, *Brânzovenescu* și *Farfuridi*, prin aluzia culinară, sugerează inferioritate, vulgaritate și lichelism. *Zaharia Trahanache*, prin prenume, inspiră imaginea unui personaj „zaharisit“, decrepit, ramolit. *Pristanda*, amintind denumirea unui joc popular, trădează o „vioiciune“ care e în directă legătură cu ordinele șefului. Numele lui *Cațavencu*, prin stridență, conturează tipul demagogului. În *Agamemnon Dandanache* se ciocnește un prenume solemn, care trimite la conducătorul aheilor din epopeea *Iliada* de Homer (prenume caricaturizat prin variantele *Agamiță* și *Gagamiță*), cu un nume de familie care derivă din cuvântul „dandana“, adică „poznă, încurcătură“.

EXPLORAREA TEXTULUI

I. ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

Actorul Ion Talianu în rolul lui Nae Cațavencu

1. Exprimă-ți opinia în legătură cu impresia pe care ți-a produs-o textul prezentat mai sus.
2. Arată elementele care îți permit să constăți că fragmentul reprodus aparține genului dramatic.
3. Care este modul de expunere dominant în acest text.
4. Prezintă atmosfera din sala cea mare a pretoriului (tribunalului) primăriei unde se află *alegători, cetățeni, public*.
5. Urmărește distribuția piesei și, prin raportare la scena 1 din actul al III-lea, grupează personajele în funcție de simpatiile și antipatiile lor politice.
6. Identifică ticul verbal al lui Zaharia Trahanache.
7. Explică motivul pentru care Cațavencu îl întrerupe atât de frecvent pe Farfuridi.
8. Scrie forma corectă a cuvântului pe care personajele îl pronunță *plebicist* și explică sensul acestui termen.

9. Identifică în text anul în care are loc aceasta întâlnire electorală; corelează-l cu datele din „discursul” lui Farfuridi și trage o concluzie în legătură cu logica personajului.
10. Precizează care este greșeala vorbitorului cuprinsă în exprimarea *și etetera*.
11. Găsește o explicație pentru utilizarea frecventă, abuzivă chiar, a sintagmei *Dați-mi voie* de către Farfuridi.
12. Comentează contradicția prezentă în următoarea formulare a „oratorului”: *ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale...*

II. APROFUNDAREA TEXTULUI

1. Justifică rolul parantezelor introduse de autor în text.
2. Explică semnificația numelor proprii *Farfuridi*, *Cațavencu*, *Zaharia Trahanache*.
3. Arată prin ce se caracterizează „discursul” lui Farfuridi, ținând seama de frecvența punctelor de suspensie și parantezele autorului.
4. Prezintă, prin referire la fragmentul cuprins în manual, mijloace de realizare a comicului.
5. De ce *O scrisoare pierdută* este o comedie? Argumentează-ți răspunsul.
6. Justifică includerea acestui text în tema „Scene din viața de ieri și de azi”.
7. Își mai păstrează sau nu actualitatea această operă literară scrisă cu peste un secol în urmă? Motivează-ți răspunsul, indiferent de natura lui.
8. Interpretați pe roluri fragmentul cuprins în manual. Un juriu format din 5 elevi va desemna pe cel mai bun interpret.

Actorul Marcel Anghelescu în
rolul lui *Ghiță Pristanda*

DINCOLO DE TEXT

1. Citește și conspectează pasajele referitoare la piesa *O scrisoare pierdută* din studiul *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale* de G. Ibrăileanu.
2. Stabilește câteva asemănări în ceea ce privește moravurile politicianilor între comedia *O scrisoare pierdută* și schițele *Accident parlamentar*, *Șah și mat!* și *O blană rară* ale aceluiași autor.
3. Piesele lui I.L. Caragiale sunt în repertoriul multor teatre din România. Mergeți să vedeți un spectacol cu una dintre piesele acestui mare dramaturg și discutați-l apoi în clasă.

TEXTE NONLITERARE

DISCURS LA ALEGEREA LUI ALEXANDRU IOAN CUZA CA DOMNITOR

de Mihail Kogălniceanu

Notă biobibliografică

Mihail Kogălniceanu (1817-1891), îndrumător literar și cultural, prozator, memorialist, orator și om politic.

Este unul dintre cei mai mari oameni de stat pe care i-am avut în secolul al XIX-lea, de al cărui nume se leagă cele trei mari evenimente ale acestui veac, pentru români: Revoluția, Unirea și Independența.

Îndrumător cultural și literar, prim-ministru în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, ministru de externe și ministru plenipotențiar la Paris în vremea lui Carol I, președinte al Academiei Române, Mihail Kogălniceanu este și unul dintre cei mai străluciți oratori români. *Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie națională*, rostit la 24 noiembrie 1843 la Academia Mihăileană din Iași, *Discurs la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor* (1859), a cărui venire în fruntea țării o salută cu multă căldură, *Discurs la jubileul de 25 de ani al Academiei Române*, ținut într-o ședință festivă, prezidată de regele Carol I, reprezintă câteva momente memorabile ale oratorului.

Măria Ta,

După una sută cincizeci și patru ani de dureri, de umiliri și de degradare națională¹, Moldova a reintrat în vechiul său drept, consfințit prin capitulațiile² sale, dreptul de a-și alege pre capul său, pre domnul.

Prin înălțarea ta pre tronul lui Ștefan cel Mare, s-a reînălțat însăși naționalitatea română. Alegându-te de capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia ta³, a voit să-i răsplătească sângele strămoșilor tăi, vărsat pentru libertățile publice. Alegându-te pre tine domn în țara noastră, noi am vroit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: la legi nouă, om nou.

O, doamne! mare și frumoasă îți este misia! Constituția din 7/19 august⁴ ne însemnează o epohă nouă și Măria Ta ești chemat să o deschizi! Fii dar omul epoei; fă ca legea să înlocuiască arbitrariul; fă ca legea să fie tare, iară tu, Măria Ta, ca domn, fii bun, fii blând, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi.

Nu uita că dacă cincizeci de deputați te-am ales domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni!

Fă dar ca domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate, împacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție.

Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii domn cetățean; urechea ta fie pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și lingușire.

Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești dar mulți ani, ca și dânsul; să domnești ca și dânsul, și fă, o, doamne, ca prin dreptatea Europei, prin dezvoltarea instituțiilor noastre, prin simțimentele tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun zicea ambasadurilor împăratului din Bizanția⁵ că:

„România nu are alt ocrotitor decât pre Dumnezeu și sabia sa!”
Să trăiești, Măria Ta!

(Supliment la No. 28 al „Monitorului Oficial al Moldovei”, Iași, 28 ian. 1859)

1. aluzie la perioada domniilor fanariote.

2. capitulație, subst. – convenție prin care un stat stabilea un regim de privilegii pentru cetățenii străini aflați pe teritoriul său.

3. aluzie la Ioan Cuza ucis din porunca domnului fanariot Constantin Moruzi în 1778.

4. Constituția dată de Convenția din Paris în 1858.

5. Constantinopol.

DISCURSUL

Discursul este expunerea orală a unei idei în fața unui auditoriu. Autorul discursului (oratorul) o face cu scopul de a-și împărtăși convingerile, de a emoționa și de a obține adeziunea auditoriului în sprijinul ideilor sale.

Potrivit normelor curente, în prima parte a cuvântării (numită *exordiu*), oratorul caută să câștige simpatia și atenția ascultătorilor, pentru a-și pregăti „terenul” pe care să-și impună ideile. Îndată după exordiu, care trebuie să fie scurt, în partea a doua a discursului (numită *enunțarea subiectului*) oratorul anunță tema pe care dorește să o trateze. Trecând apoi la dezvoltarea subiectului, el stabilește câteva idei (puncte) esențiale, despre care vorbește rând pe rând. Această a treia fază se numește *diviziune*; ea dă claritate discursului, ține încordată atenția auditorilor, cât și interesul acestora. După ce a dezvoltat toate ideile pe care și le-a formulat, oratorul susține în finalul discursului o *peroratie*, care se adresează inimii ascultătorilor, cu scopul de a le provoca emoția.

Scopul principal al discursului este acela de a convinge. Convingerea nu trebuie confundată cu emoția pe care oratorul are puțința să o transmită auditorilor săi. Chiar dacă inimile acestora sunt adânc răscolite, discursul nu-și poate atinge obiectivul atâta vreme cât rațiunea celor care ascultă n-a fost convinsă. De aceea, nu este îngăduit oratorului să facă apel la sentimentele auditorilor săi până n-a dovedit temeinicia afirmațiilor sale. Dovezile sau probele pe care oratorul le aduce în sprijinul tezei sale se numesc *argumente*. Toate argumentele aduse de autorul discursului în sprijinul afirmațiilor lui constituie *confirmarea*, pe când argumentele care caută să demonstreze netemeinicia părerii adverse poartă numele de *respingere*. Pentru orice orator rânduirea argumentelor este extrem de importantă și trebuie să fie în strânsă legătură cu natura subiectului expus, dar și cu dispoziția de moment a auditoriului.

TEXTUL ARGUMENTATIV

Textul argumentativ reprezintă un tip distinct în cadrul textelor nonliterare. Principala lui caracteristică este orientarea către un destinatar, care trebuie convins, prin demonstrația făcută, prin calitatea argumentelor, prin concluzia trasă, de validitatea punctului de vedere afirmat de autor. Spre deosebire de textul literar, textul argumentativ are o finalitate precisă: convingerea cititorului să adere la punctul de vedere expus de către autor.

Textul argumentativ are, de regulă, o anumită organizare:

- se pleacă de la o ipoteză, o constatare, o afirmație cu un caracter general;
- se aduc argumente în sprijinul (sau împotriva) ipotezei/ constatării enunțate anterior prin exemplificări, explicări, comparații care să scoată în evidență ideea susținută;
- se exprimă o concluzie prin care se revine, în mod nuanțat, la ipoteza/ constatarea inițială (dacă argumentarea a demonstrat ipoteza)

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza

Domnitorul Cuza vizitând un cartier inundat al Bucureștiului (gravură după Th. Aman)

Doamna Elena Cuza

sau se contrazice ipoteza/ constatarea de la început (în cazul în care s-a demonstrat contrariul).

Înlănțuirea părților textului argumentativ se face cu ajutorul unor elemente conectoare (de legătură), caracteristice manierei de argumentație. Elementele conectoare sunt, de cele mai multe ori, adverbe și locuțiuni adverbiale, conjuncții și locuțiuni conjuncționale, structuri verbale care exprimă:

- succesiunea, continuitatea: *în primul rând, în al doilea rând etc.; pe de o parte... pe de altă parte;*
- opoziția, contrastul: *în contrast cu, spre deosebire de, dar, însă, dimpotrivă etc.;*
- comparația: *în comparație cu, tot așa cum, la fel de etc.;*
- certitudinea: *desigur, firește, cu siguranță, fără discuție, de fapt, ceea ce trebuie să evidențiem este că etc.;*
- concluzia: *în concluzie, prin urmare, în consecință, ca urmare etc.*

Autorul unui text argumentativ trebuie să pună în evidență propriul punct de vedere, maniera personală în care vede și interpretează lucrurile.

EXPLORAREA TEXTULUI

1. Indică ipoteza de la care pleacă Mihail Kogălniceanu în discursul său.
2. Prezintă argumentele folosite de autor pentru a demonstra importanța alegerii lui Cuza ca domn.
3. Extrage din text o formulare/ o frază pe care o consideri demnă de a fi reținută.
4. Care este concluzia discursului?
5. Demonstrează că discursul lui Mihail Kogălniceanu este un text nonliterar de tip argumentativ.
6. Arată prin ce se deosebește discursul lui Kogălniceanu de „discursul” susținut de Farfuridi în fragmentul selectat în manual din piesa *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale.
7. Dacă în textul literar scopul comunicării este să creeze un impact de tip estetic asupra cititorului, în textul nonliterar de tip argumentativ autorul vrea în primul rând să convingă și abia apoi să producă un efect estetic.

Pentru a sesiza diferențele, realizează – pe baza afirmației de mai sus – o comparație între cele două texte (al lui I.L. Caragiale și al lui M. Kogălniceanu) în ceea ce privește scopul comunicării.

EVALUARE CURENTĂ

Realizează un jurnal de lectură de minimum două pagini în care să scrii despre textele citite de tine având tema „Scene din viața de ieri și de azi”. Textele pot fi atât din manual, cât și cele din lecturile tale particulare. Acest jurnal de lectură poate fi elaborat potrivit planului prezentat la pagina 21 din manual.

LECTURĂ SUPLIMENTARĂ

CONSTANTIN BRANCOVANUL

*Brancovanul Constantin,
Boier vechi și domn creștin,
De averi ce tot strângea
Sultanul se îngrijea.
Și de moarte-l hotărea,
Căci viziru îl pârea.
Într-o gioi de dimineață,
Zi scurtărei lui de viață,
Brancovanul se scula,
Fața blândă el spăla,
Barba albă-și pieptăna,
La icoane se-nchina,
Pe fereastră-apoi căta
Și amar se spăimânta!
„Dragii mei, coconi iubiți!
Lăsați somul, vă treziți,
Armele vi le gătiți,
Că pe noi ne-a-ncongiurat
Pașa cel neîmpăcat.
Cu-ieniceri, cu tunuri mari
Ce sparg ziduri cât de tari!“
Bine vorba nu sfârșea,
Turcii-n casa iurușea,
Pe tuspatru mi-i prindea
Și-i ducea de-i închidea
La Stambul, în turnul mare
Ce se-nalță lângă mare,
Unde zac fețe domnești
Și soli mari împărătești.
Mult acolo nu zăcea,
Că sultanu-i aducea
Lângă foișorul lui
Pe malul Bosforului.
„Brancovene Constantin,
Boier vechi, ghiaur hain!
Adevăr e c-ai chitit,
Pân-a nu fi mazilit,
Să desparți a ta domnie
De a noastră-mpărăție?
Că de mult ce ești avut*

**Constantin Brâncoveanu, domn
al Țării Românești (1688-1714)**

Balada populară *Constantin Brancovanul* a fost publicată de Vasile Alecsandri în volumul *Poezii populare. Balade (cântice bătrânești)* adunate și îndreptate, vol. I-II, Iași, 1852-1853.

Bani de aur ai bătut
 Făr-a-ți fi de mine teamă,
 Făr-a-vrea ca să-mi dai seamă!“
 „De-am fost bun, rău la domnie
 Dumnezeu singur o știe;
 De-am fost mare pe pământ
 Cată-acum de vezi ce sunt!“
 „Constantine Brancovene!
 Nu-mi grăi vorbe viclene.
 De ți-e milă de copii
 Și de vrei ca să mai fii,
 Lasă legea creștinească
 Și te dă-n legea turcească“.
 „Facă Dumnezeu ce-a vrea!
 Iar pe toți de ne-ți tăia,
 Nu mă las de legea mea!“
 Sultanul din foișor
 Dete semn lui imbrohor
 Doi gelați venea curând
 Săbiile fluturând,
 Și spre robii dacă mergea,
 Din coconi își alegea
 Pe cel mare și frumos,
 Și-l pune pe scaun gios,
 Și cât pala răpezea,
 Capul iute-i retezea!
 Brancovanul greu ofta
 Și din gură cuvânta:
 „Doamne! fie-n voia ta!“
 Cei gelați iarăși mergea
 Și din doi își alegea
 Pe cel gingaș mijlociu,
 Cu păr neted și gălbui,
 Și pe scaun îl pune
 Și capul îi răpunea!
 Brancovanul greu ofta
 Și din suflet cuvânta:
 „Doamne! fie-n voia ta!“
 Sultanul se minuna
 Și cu mila se-ngâna:
 „Brancovene Constantin,
 Boier vechi și domn creștin!
 Trei coconi tu ai avut,
 Din trei, doi ți i-ai pierdut;
 Numai unul ți-a rămas!

Cu zile de vrei să-l las,
 Lasă legea creștinească
 Și te dă-n legea turcească!“
 „Mare-i Domnul Dumnezeu!
 Creștin bun m-am născut eu,
 Creștin bun a muri vreau...
 Taci, drăguță, nu mai plânge,
 Că-n piept inima-mi se frânge.
 Taci și mori în legea ta
 Că tu ceriu-i căpăta!“
 Imbrohorul se-ncrunta,
 Gelații se-nainta
 Și pe blândul copilaș,
 Dragul tatii fecioraș,
 La pământ îl arunca
 Și zilele-i ridica.
 Brancovanul greu ofta
 Și cu lacrimi cuvânta:
 „Doamne! fie-n voia ta!“
 Apoi el se-ntuneca,
 Inima-i se despica,
 Pe copii se arunca,
 Îi bocea, îi săruta,
 Și turbând apoi striga:
 „Alelei! tâlhari păgâni!
 Alei! voi feciori de câni!
 Trei coconi ce am avut,
 Pe tustrei mi i-ați pierdut!
 Dare-ar Domnul Dumnezeu
 Să fie pe gândul meu;
 Să vă ștergeți pre pământ
 Cum se șterg norii la vânt,
 Să n-aveți loc de-ngropat
 Nici copii de sărutat!“
 Turcii crunt se oțerea
 Și pe dânsul tăbărea,
 Haine mândre-i le rupea,
 Trupu-i de pele jupea,
 Pelea cu paie-o împlea,
 Prin noroi o tăvălea,
 Și de-un paltin o lega
 Și răsând așa striga:
 „Brancovene Constantin,
 Ghiaur vechi, ghiaur hain!
 Cască ochi a te uita

De-ți cunoști tu pelea ta? “
 „Câni turbați, turci, liftă rea!
 De-ți mânca și carnea mea,
 Să știți c-au murit creștin
 Brancovanul Constantin!”

DICȚIONAR EXPLICATIV

vizir, s.m. – înalt dregător turc

cocon, s.m. – (înv. și pop.) fiu, fecior (aparținând unor părinți din clasele sociale înalte)

a iuruși, vb. – a da năvală

turnul mare – (aici) Yedikule, „castelul celor șapte turnuri” din Istanbul; unul dintre turnuri era locul în care erau întemnițați solii străini sau alte persoane căzute în dizgrația sultanului.

imbrohor, s.m. – persoană trimisă de sultan în Țările Române, cu înalte misiuni diplomatice

gelat (*gealat*), s.m. – călău

liftă, s.f. – termen depreciativ pentru un om câinos, rău

**Constantin Brâncoveanu
împreună cu cei patru fii
executați la Istanbul**

EXPLORAREA TEXTULUI

1. Arată acuzațiile pe care sultanul i le aduce lui Constantin Brancovanul.
2. Ce îi propune sultanul domnitorului român pentru a-i cruța viața?
3. Explică semnificația versului *Doamne! fie-n voia ta!*, repetat cu insistență în text.
4. Ce urmărește sultanul când ia hotărârea de a-i sacrifica pe fiii lui Constantin Brancovanul în prezența acestuia?
5. Comentează blestemul izvorât din disperarea domnului muntean la vederea atrocităților comise în fața lui.
6. Care este mesajul transmis de finalul poeziei prin versurile:
Să știți c-au murit creștin/ Brancovanul Constantin.

**Neamurile lui Constantin
Brâncoveanu (frescă de la
mănăstirea Hurezu, ctitorie a lui
Brâncoveanu)**

LECTURĂ SUPLIMENTARĂ

ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL

1564-1569

de Costache Negruzzi

**Costache Negruzzi (1808-1868),
prozator, poet, dramaturg
și traducător**

[Fostul domn Alexandru Lăpușneanul se reîntoarce în Moldova, însoțit de oaste turcească, pentru a-și recăpăta tronul. La intrarea în țară este întâmpinat de o delegație de boieri (Moțoc, Veveriță, Spancioc și Stroici) care încearcă să-l convingă că poporul nu-l vrea, nici nu-l iubește și, în consecință, ar fi înțelept să se întoarcă din drum. Lăpușneanul le replică plin de hotărâre că nu va renunța la tron, indiferent de opinia poporului și a boierilor. Constatând fermitatea și determinarea fostului domn, Moțoc, din calcul, se pune imediat la dispoziția lui Lăpușneanul, trădându-l astfel pe Ștefan Tomșa, al cărui trimis era.

Tomșa nu se poate împotrivi lui Lăpușneanul și fuge în Muntenia. Ajuns pe scaun, Lăpușneanul începe prigoana: îi deposează pe boieri de averi și îi omoară pentru greșeli, fie adevărate, fie plătuite. Doamna Ruxanda, fire blândă și miloasă, îi cere domnului să înceteze vărsările de sânge. Lăpușneanul, cu cinism, îi făgăduiește că-i va da, chiar a doua zi, un leac de frică.]

III

Capul lui Moțoc vrem...

De cu seară se făcuse de știre tuturor boierilor să se adune a doua zi, fiind sărbătoare, la mitropolie, unde era să fie și domnul, ca să asculte liturghia și apoi să vie să prânzească la curte.

Când sosi Alexandru-vodă, sfânta slujbă începuse și boierii erau toți adunați. Împotriva obiceiului său, Lăpușneanul, în ziua aceea, era îmbrăcat cu toată pompa domnească. Purta coroana Paleologilor, și peste dulama poloneză de catifea stacojie, avea cabanița turcească. Nici o armă nu avea alta decât un mic junghi cu prășele de aur; iar printre bumbii dulămii se zărea o zea de sârmă.

După ce a ascultat sfânta slujbă, s-a coborât din strană, s-a închinat la icoane și, apropiindu-se de racla sfântului Ioan cel Nou, s-a plecat cu mare smerenie și a sărutat moaștele sfântului. Spun că în minutul acela el era foarte galben la față și că racla sfântului ar fi tresărit.

Nuvela istorică *Alexandru Lăpușneanul* de Costache Negruzzi a fost publicată în anul 1840 și este alcătuită din patru capitole.

După aceasta, suindu-se iarăși în strană se înturnă către boieri și zise:

„– Boieri dumneavoastră! De la venirea mea cu a doua domnie și până astăzi, am arătat asprime către mulți; m-am arătat cumplit, rău, vărsând sângele multora. Unul Dumnezeu știe de nu mi-a părut rău și de nu mă căiesc de aceasta; dar dumneavoastră știți că m-a silit numai dorința de a vedea contenind gâlcevile și vânzările unora și altora, care ținteau la risipirea țării și la peirea mea. Astăzi sunt altfel trebile. Boierii și-au venit în cunoștință; au văzut că turma nu poate fi fără păstor, pentru că zice mântuitorul: Bate-voi păstorul și se vor împrăstia oile.

Boieri dumneavoastră! Să trăim de acum în pace, iubindu-ne ca niște frați, pentru că aceasta este una din cele zece porunci: Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine, și să ne iertăm unii pe alții, pentru că suntem muritori, rugându-ne Domnului nostru Isus Hristos – își făcu cruce – să ne ierte nouă greșalele, precum iertăm și noi greșiților noștri.“

Sfârșind această deșăntată cuvântare, merse în mijlocul bisericii și, după ce se închină iarăși, se înturnă spre norod în față, în dreapta și în stânga, zicând:

– Iertați-mă, oameni buni și boieri dumneavoastră!

– Dumnezeu să te ierte, Măria-Ta! răspunseră toți, afară de doi juni boieri ce sta gânditori, răzămăți de un mormânt lângă ușă, însă nime nu le-a luat seama.

Lăpușneanul ieși din biserică, poftind pe boieri să vie ca să ospăteze împreună; și încălecând, se înturnă la palat. Toți se împrăștiară.

– Cum îți place? zise unul din boierii care i-am văzut că nu iertase pre Alexandru-vodă.

– Te sfătuiesc să nu te duci astăzi la dansul la masă, răspunse celălalt; și se amestecară în norod. Aceștii erau Spancioc și Stroici.

La curte se făcuse mare gătire pentru ospățul acesta. Vestea se împrăștiase că domnul se împăcase cu boierii; și boierii se bucurau de o schimbare ce le da nădejde că vor putea ocupa iarăși posturi, ca să adune nouă avuții din sudoarea țăranelui. Cât pentru norod, el era indiferent; el din

împăcarea aceasta nu aștepta vreun bine, nici pre-punea vreun rău. Norodul se învoia cu oblăduirea lui Alexandru-vodă; cârtea numai asupra ministrului său Moțoc, care întrebuința creditul ce avea la domn, spre împilarea gloatei. Căci, deși era neconținute jalobele obștiei pentru jafurile lui Moțoc, Lăpușneanul sau nu răspundea, sau nu le asculta.

Ceasul prânzului apropiindu-se, boierii începură a veni călări, întovărășiți fiecare de câte două-trei slugi. Luau în seamă însă că curtea era plină de lefecii înarmați și că patru tunuri sta îndreptate spre poartă; dar socoteau că sunt puse pentru a serba, de obicei, ceremonia prin salve. Unii poate că și prepuneau vreo cursă, dar odată intrând, nu se mai putea înturna; căci porțile erau străjuite și păzitorii porunciți a nu lăsa să iasă nime.

Adunându-se boierii, 47 la număr, Lăpușneanul se puse în capul mesei, ținând în dreapta pre logofătul Trotușan, și în stânga pre vornicul Moțoc. Începură a zice din surle; și bucatele se aduseră pe masă.

În Moldavia, pe vremea aceea, nu se introdusesese încă moda mâncărilor alese. Cel mai mare ospăț să cuprindea în câteva feluri de bucate. După borșul polonez, veneau mâncăruri grecești ferte cu verdețuri, care pluteau în unt; apoi pilaful turcesc, și, în sfârșit fripturile cosmopolite. Pânza mesei și șervetele erau de filaliu țesute în casă. Tipsiile pe care le aduceau bucatele, talgerele și păharele erau de argint. Pe lângă perete sta așezate în rând mai multe ulcioare pântecoase, pline de vin de Odobesti și de Cotnar, și la spatele fieștecăruia boier dvorea câte o slugă, care dregea. Toate aceste slugi erau înarmate.

În curte, pe lângă două junci și patru berbeci fripți, erau trei poloboace desfundate, pline cu vin; slujitorii mâncau și beau; boierii mâncau și beau. Acum capetele începuseră a se înfierbânta, vinul își făcea lucrarea. Boierii închinău și urau pre domn cu vivate zgomotoase, la care răspundeau lefecii prin chiote și tunurile prin bubuit.

Acum era aproape a se scula de la masă, când Veveriță ridică paharul și înclinând zise:

– Să trăiești întru mulți ani, Măria-Ta! să stăpânești țara în pace, și milostivul Dumnezeu să te

întărească în gândul ce ai pus de a nu mai strica pre boieri și a bătui norodul...

N-apucă să sfârșească căci buzduganul armașului lovindu-l drept în frunte, îl oborî la pământ.

– A! voi ocărăți pe domnul vostru! strigă acesta: la ei, flăcăi!

În minut, toți slujitorii de pe la spatele boierilor scoțând junghiurile, îi loviră; și alți ostași, aduși de căpitanul de lefecii, intrară și năpustiră cu săbiile în ei. Cât pentru Lăpușneanul, el luase pre Moțoc de mână și se trase lângă o fereastră deschisă, de unde privea măcelăria ce începuse. El râdea, iar Moțoc, silindu-se a râde ca să placă stăpânului, simțea părul zburându-i-se pe cap și dinții săi clănțănind. Și cu adevărat era groază a privi această scenă sângeroasă. Închipuiască-și cineva într-o sală de cinci stânceni lungă și patru lată, o sută și mai mulți de oameni, ucigași și hotărâți spre ucidere, călăi și osândiți, luptându-se unii cu furia desnădejdei și alții cu aprinderea beției. Boierii, neavând nici o grijă, surprinși mișelește pe din dos, fără arme, cădeau făr-a se mai împotrivi. Cei mai bătrâni mureau făcându-și cruce; mulți însă din cei mai juni se apărau cu turbare; scaunele, talgerele, tacâmurile mesei se făceau arme în mâna lor; unii, deși răniți, se încheștau cu furie de gâtul ucigașilor; și nesocotind ranele ce primeau, îi strângeau pân-îi înădușeau. Dacă unul apuca vreo sabie, își vindea scump viața. Mulți lefecii periră, dar, în sfârșit, nu mai rămasă nici un boier viu. Patruzeci și șapte de trupuri zăceau pe parchet! În lupta și trânta aceasta, masa se răsturnase; ulcioarele se spărseseră și vinul amestecat cu sânge făcuse o baltă pe lespezile salei.

O dată cu omorul de sus, începuse uciderea și în curte. Slugile boierilor, văzându-se lovite fără veste de soldați, plecară în fugă. Puțini care scăpară cu viață, apucând a sări peste ziduri, dasă larmă pe la casele boierilor; și invitând pre alte slugi și oameni boierești, burzuluișeră norodul, și tot orașul alergase la poarta curții, pre care începuseră a o tăia cu securile. Ostașii amețiți de beție făceau numai o slabă împotrivire. Gloata se întărita din mult în mai mult.

Lăpușneanul, pre care îl înștiințase de pornirea norodului, trimise pre armașul să-i întrebe ce vor și ce cer? Armașul ieși.

– Ei, vornice Moțoace, zise apoi înturnându-se spre acesta, spune, n-am făcut bine că m-am mântuit de răii aceștia și am scăpat țara de o așa râie?

– Măria-ta, ai urmat cu mare înțelepciune, răspunse mârșavul curtezan: eu de mult aveam de gând să sfătuiesc pre măria-ta la aceasta, dar văd că înțelepciunea măriei-tale au apucat mai-nainte, și ai făcut bine că i-ai tăiat; pentru că... fiindcă... era să...

– Văd că armașul întârzie, zise Lăpușneanul curmând pre Moțoc, care se învălmășea în vorbă. Îmi vine să poruncesc să deie cu tunurile în prostimea acea. Ha, cum socoți și dumneata?

– Așa, așa, să-i împrăște cu tunurile; nu-i vro pagubă c-or muri câteva sute de mojici, de vreme ce au perit atâta boieri. Da, să-i mai omoare de istov.

– M-așteptam s-aud asemenea răspuns, zise cu oțărâre Lăpușneanul, dar să vedem întâi ce vor.

În vremea aceasta, armașul se suise pe poarta curții și, făcând semn, strigă:

– Oameni buni! Măria-Sa vodă întreabă ce vreți și ce ceriți? și pentru ce ați venit așa cu zurba?

Prostimea rămasă cu gura căscată. Ea nu se aștepta la asemenea întrebare. Venise fără să știe pentru ce au venit și ce vrea. Începu a se strânge în cetate, și a se întreba unii pe alții ce să ceară. În sfârșit, începură a striga:

– Să micșureze dăjdiile! – Să nu ne zapciască!

– Să nu ne mai îplinească! – Să nu ne mai jăfuiască!

– Am rămas săraci! – N-avem bani! – Ne i-au luat toți Moțoc! – Moțoc! Moțoc! – El ne belește și ne pradă! – El sfătuieste pre vodă! – Să moară!

– Moțoc să moară! – Capul lui Moțoc vrem!

Acest din urmă cuvânt găsind un eho în toate inimile, fu ca o scânteie electrică. Toate glasurile se făcură un glas, și acest glas strigă: „Capul lui Moțoc vrem“.

– Ce cer? întrebă Lăpușneanul, văzând pre armașul intrând.

– Capul vornicului Moțoc, răspunse.

– Cum? ce? strigă acesta sărind ca un om ce calcă pe un șarpe; n-ai auzit bine, fârtate! vrei să suguiesti, dar nu-i vreme de șagă. Ce vorbe sunt aceste? Ce să faci cu capul meu? Îți spun că ești surd; n-ai auzit bine!

– Ba! foarte bine, zise Alexandru-vodă, ascultă singur. Strigările lor se aud de aici.

În adevăr, ostașii nemaiîmpotrivindu-se, norodul începuse a se cățăra pe ziduri, de unde striga în gura mare: „Să ne deie pre Moțoc! Capul lui Moțoc vrem!”

– O! păcătosul de mine! strigă ticălosul. Maică preacurată fecioară, nu mă lăsa să mă prăpădesc!... Dar ce le-am făcut eu oamenilor acestora? Născătoare de Dumnezeu, scapă-mă de primejdia aceasta, și mă jur să fac o biserică, să postesc cât voi mai ave zile, să ferec cu argint icoana ta cea făcătoare de minuni de la monăstirea Neamțului!... Dar, milostive doamne, nu-i asculta pre niște proști, pre niște mojici. Pune să deie cu tunurile într-înșii... Să moară toți! Eu sunt boier mare! ei sunt niște proști!

– Proști, dar mulți, răspunse Lăpușneanul cu sânge rece; să omor o mulțime de oameni pentru un om, nu ar fi păcat? Judecă dumneata singur. Du-te de mori pentru binele moșiei dumitale, cum ziceai însuși când îmi spuneai că nu mă vrea, nici mă iubește țara. Sunt bucuros că-ți răsplătește norodul pentru slujba ce mi-ai făcut, vânzându-mi oastea lui Anton Sechele, și mai pe urmă lăsându-mă și trecând în partea Tomșii.

– Oh! nenorocitul de mine! strigă Moțoc smulgându-și barba, căci de pe vorbele înțelegea că nu mai este scăpare pentru el. Încăi lăsați-mă să mă duc să-mi pun casa la cale! fie-vă milă de jupâneasa și de copilașii mei! lăsați-mă să mă spoveduiesc!

Și plângea, și țipa, și suspina.

– Destul! strigă Lăpușneanul, nu te mai boci ca o muiere! Fii român verde. Ce să te mai spoveduiești? Ce-i să spui duhovnicului? Că ești un tâlhar și un vânzător? Asta o știe toată Moldova. Haide! luați-l de-l dați norodului, și-i spuneți că acest fel plătește Alexandru-vodă celor ce pradă țara.

Îndată armașul și căpitanul de lefecii începură a-l târa. Ticălosul boier răcnea cât putea, vrând să se împotrivească; dar ce puteau bătrânii lui mâini împotriva acelor patru brațe zdravene care-l trăgeau! Vrea să se sprijinească în picioare, dar se împiedica de trupurile confrăților săi și luneca pe sângele ce se închegase pe lespezi. În sfârșit, puterile îi slăbiră, și sateliții tiranului, ducându-l până la poarta curții mai mult mort decât viu, îl îmbrânciră în mulțime.

Ticălosul boier căzu în brațele idrei acestei cu multe capete, care într-o clipală îl făcură bucăți.

**Măcelărirea boierilor la festivalul
Lăpușneanului
(litografie de A. Asachi)**

**Alexandru Lăpușneanul
(acvaforte de Th. Aman)**

Otrăvirea lui Lăpușneanul
(litografie de A. Asachi)

– Iată cum plătește Alexandru-vodă la cei ce pradă țara! ziseră trimișii tiranului.

– Să trăiască Măria-Sa vodă! răspunse gloata. Și mulțumindu-se de astă jertfă, se împrăștii.

În vreme ce nenorocitul Moțoc perea acest fel, Lăpușneanul porunci să ridice masa, și să strângă tacâmurile; apoi pusă să răteze capetele ucișilor, și trupurile le aruncă pe fereastră. După aceea, luând capetele, le așeză în mijlocul mesii încet și cu rânduială, puind pe ale celor mai mici boieri dedesubt și pe a celor mai mari deasupra, după neam și după ranguri, până ce făcu o piramidă de patruzeci și șapte căpăține, vârful căria se închia prin capul unui logofăt mare. Apoi, spălându-se pe mâini, merse la o ușă lăturalnică, trase zăvorul și drugul de lemn care o închidea, și intră în apartamentul doamnei.

De la începutul tragediei acestia, doamna Ruxanda, neștiind nimic de cele ce se petreceau, era îngrijită. Ea nu putea afla pricina zgomotului ce auzise, căci, după obiceiul vremii de atunci, femeile nu ieșeau din apartamentul lor, și slujnicele nu puteau a se risca în mijlocul unei oștiri ce nu cunoștea ce este disciplina. Una din ele, mai îndrăzneată, ieșind, auzise vorbă că este zurbă asupra lui vodă și adusesese această veste stăpânei sale.

Buna doamnă, temându-se de furia norodului, era spăriată, și când a intrat Alexandru, a găsit-o rugându-se dinaintea icoanei, având copiii pe lângă dânsa.

– A! strigă ea, slavă Maicei Domnului că te văd! Mi-au fost tare frică.

– Pentru aceea, precum ți-am făgăduit, ți-am gătit un leac de frică. Vină cu mine, doamnă.

– Dar ce ți-pete, ce strigări se auzeau?

– Nimic. Slujitorii s-au fost luat la sfadă, dar s-au liniștit. Zicând acestea, luă pe Ruxanda de mână și o aduse în sală.

Întru vederea grozavii priveliști, ea slobozi un țipet strașnic și leșină.

– Femeia tot femeie, zise Lăpușneanul, zâmbind; în loc să se bucure, ea se spărie. Și luând-o în brațe, o duse în apartamentele ei. Apoi întornându-se iarăși în sală, găsi pre căpitanul de lefecii și pre armașul așteptându-l.

– Tu pune să arunce peste zid hoiturile câinilor acestora, iar titvele lor să le înșire pe zid, zise lefeciuului. Iar tu, adresându-se armașului, să-mi pui mâna pe Spancioc și pe Stroici.

Însă Stroici și Spancioc erau acum aproape de Nistru. Gonașii îi ajunseră tocmai când treceau hotarul:

– Spuneți celui ce v-au trimis, strigă cătra ei Spancioc, că ne vom vedea pân-a nu muri!

Act de la Alexandru Lăpușneanu
(28 martie 1555)

DICTIONAR EXPLICATIV

dulamă (turc), s.f. – haină de ceremonie purtată de domni și de boieri
cabaniță (turc), s.f. – manta scumpă, purtată de domnitori sau de boieri
 la solemnități

deșănțat, adj. – ciudat, straniu, nelalocul lui

a zice, vb. – a cânta

filaliu, s.n. – țesătură foarte subțire

a davori, vb. – a sluji, a servi

a drege, vb. – a turna vin

a strica, vb. – a ucide, a mutila

a (se) burzului, vb. – a răscula, a răzvrăti

de istov, loc. adv. – de tot, cu totul, cu desăvârșire

zurbă, s.f. – revoltă, gălăgie, zarvă

prostime, s.f. – gloată, mulțime, norod, sărăcime

a zapcii, vb. – a încasa cu forța dările

a împlini, vb. – a obliga pe un datornic să plătească, a executa, a încasa
 (o datorie) cu forța

eho, s.n. – ecou

Anton Sechele – vestit general ungur

ticăit, adj. – necăjit, nenorocit

titvă (variantă pentru *tigvă*), s.f. – craniu, țeastă

**Stema Moldovei
în veacul al XVI-lea**

EXPLORAREA TEXTULUI

1. Arată intenția ascunsă a lui Lăpușneanul care le ține boierilor un discurs la mitropolie.
2. Prezintă scena măcelului în care își pierde viața 47 de boieri.
3. Descrie „mutarea de șah” pe care Lăpușneanul o face când hotărăște să-l arunce pe Moțoc pradă mulțimii dezlănțuite.
4. Care este leacul de frică pe care domnul îl oferă soției sale?
5. Caracterizează personajul Alexandru Lăpușneanul.

**Perdea (dveră) dăruită mănăstirii
Slatina în 1561 de Alexandru
Lăpușneanu și soția sa, Ruxandra**

STILURILE FUNCȚIONALE ALE LIMBII ROMÂNE

STILUL OFICIAL (ADMINISTRATIV)

Stilul oficial (administrativ) îndeplinește funcția de comunicare în sfera relațiilor oficiale. El apare în documente și în acte oficiale (administrative), politice, juridice, diplomatice, economice: legi, protocoale, rapoarte, decrete, ordonanțe, decizii, regulamente, instrucțiuni etc.

Câteva dintre cele mai importante trăsături ale stilului oficial (administrativ) sunt următoarele:

- caracterul obiectiv, impersonal, neutru din punct de vedere al expresivității;
- lipsa de încărcătură afectivă și, în consecință, a mijloacelor de expresie figurată;
- respectarea strictă a normelor limbii române: corectitudinea ortografică, gramaticală, lexicală;
- claritatea și precizia (pentru a nu lăsa loc unor interpretări diferite);
- accesibilitatea;
- prezența unei terminologii specifice;
- întrebuițarea unor formule fixe (introdutive și de încheiere, de adresare) etc.

Compuneri specifice stilului oficial (administrativ) sunt: *cererea*, *procesul-verbal*, *memoriul de activitate*, *curriculum vitae*, *referatul* etc.

CEREREA

Caracteristici ale cererii:

- o formulă de adresare prin care să indici funcția celui căruia i te adresezi („Domnule Director“). Formula de adresare trebuie scrisă la aproximativ 5-6 cm de marginea de sus a paginii (se lasă un spațiu pentru formularea rezoluției de către cel căruia îi soliciți un anumit lucru);
- numele, prenumele și domiciliul petiționarului;
- statutul social (elev) și instituția unde îți desfășori activitatea;
- formularea scurtă, clară, precisă a solicitării de ordin personal;
- motivul solicitării;
- semnătura solicitantului (la 2-3 cm sub ultimul rând al textului, la mijlocul paginii sau puțin către marginea din dreapta);
- localitatea și data întocmirii cererii (se pun aproximativ în dreptul semnăturii, dar în partea stângă a paginii);
- funcția celui căruia îi adresezi cererea și instituția pe care o conduce (în josul paginii). De ex.: „Domnului Director al Grupului Școlar *D. Leonida* – București“.

NIVELUL LEXICO-SEMANTIC

RELAȚII SEMANTICE

1. PARONIMIA

LEONIDA: *Hehei! unul e Galibardi: om, o dată și jumătate!* (Cu mândrie și siguranță:) *Ei! giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice.*

(I.L. Caragiale, *Conul Leonida față cu Reacțiunea*)

Identifică în textul de mai sus substantivul comun utilizat greșit și menționează termenul corect adecvat contextului.

Actualizarea cunoștințelor din gimnaziu

Paronimele sunt cuvinte care se aseamănă unul cu altul din punctul de vedere al formei, dar se deosebesc (complet) în ceea ce privește înțelesul sau semnificația: *numeral* – *numerar*, *prenume* – *pronume*, *glaciar* – *glacial*, *original* – *originar* etc.

Una dintre cauzele întrebuintării greșite a neologismelor este paronimia. În limba română există cuvinte cu origini și cu sensuri diferite care sunt însă asemănătoare din punctul de vedere al formei. Mica diferență, de multe ori constând dintr-un singur sunet, creează confuzii între aceste cuvinte, pentru că nu se ține seama de sensurile și de originile lor.

Situații de paronimie:

- *Eminent* – *iminent*. Primul termen cunoaște în limba română aceleași sensuri ca și în limbile neolatine din care provine: „care se distinge prin calități intelectuale deosebite; excepțional, superior, remarcabil, excelent“ (DEX).

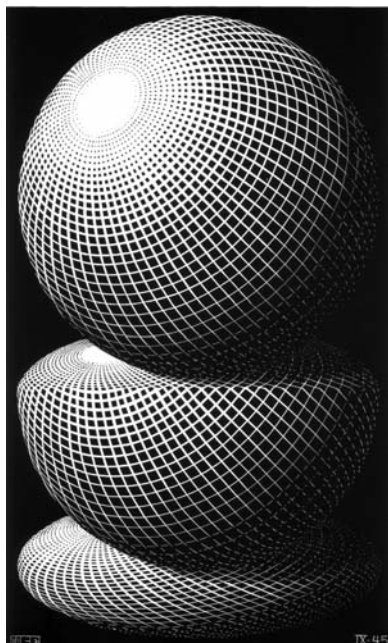
Paronimul *iminent* are sensuri complet diferite: „care este gata să se producă, să se întâmple și nu se poate amâna sau evita, inevitabil“ (DEX). Nu poate exista așadar o legătură de sens între *eminent* și *iminent*. Apropierea care se face uneori între

acești doi termeni este greșită și dovedește necunoașterea sensurilor acestor cuvinte.

- *A emigra* – *a imigra*. Confuzia dintre aceste paronime se produce pentru că sensurile lor par a fi foarte apropiate. *A emigra* înseamnă „a pleca din patrie și a se stabili (definitiv sau temporar) în altă țară; a se expatria“ (DEX). În aceeași familie lexicală intră termeni ca *emigrant* și *emigrație*. Paronimul *a imigra* înseamnă „a veni într-o țară străină pentru a se stabili aici“ (DEX). Același sens îl au cuvintele apropiate *imigrant* și *imigrație*. Distincția dintre *a emigra* și *a imigra* se face în funcție de sensul deplasării dintr-o direcție în altă direcție.

Atracția paronimică este fenomenul prin care un paronim care e folosit mai frecvent în limbă, deci mai familiar vorbitorilor, îl „atrage“ pe cel care este mai puțin cunoscut, substituindu-se acestuia din urmă. Astfel *a gira*, care înseamnă „a garanta“ (din it. *girare*), se folosește tot mai frecvent în locul lui *a gera*, care înseamnă „a conduce“, „a administra în numele altcuiva“ (din fr. *gérer*). Atracția paronimică reprezintă, de fapt, o confuzie paronimică și devine sursa unor greșeli de limbă.

Atracția paronimică este un aspect al etimologiei populare, fenomen care constă în „modificarea formei unui cuvânt (recent intrat în limbă sau mai puțin cunoscut) sub influența unui cuvânt mai cunoscut cu care prezintă asemănări de formă și uneori de sens“ (DEX). Așa, de exemplu, în cântecul *Melc, melc, / Cotobelc, / Scoate coarne boierești*, cuvântul *boierești* a înlocuit termenul *bouerești*, adică „mândre“, „fálnece“ ca ale bourului de odinioară. Tot astfel, *firoscos* e o etimologie populară pentru *filozof* ori *lăcrămație* pentru *reclamație*.

Desen de M.C. Escher

1. Reține semnificația fiecărui paronim din exemplele de mai jos; scrie-l pe caiet, integrându-l într-un context potrivit.
  - a) Substantive:
    - *diferență* (deosebire, nepotrivire) – *deferență* (stimă, respect, considerație, condescendență);
    - *fiabilitate* (ansamblul calităților unui sistem tehnic care determină capacitatea acestuia de a fi utilizat un timp cât mai îndelungat) – *friabilitate* (însușirea de a fi sfărâmicios, casant, friabil);
    - *jantă* (partea exterioară a unei roți de automobil, de bicicletă etc.) – *geantă* (servietă, poșetă);
    - *perceptor* (furnizor însărcinat cu încasarea impozitelor și a taxelor oficiale) – *preceptor* (persoană însărcinată cu educarea și instruirea unui copil; pedagog, educator);
  - b) Adjective:
    - *cauzal* (privitor la cauză, de cauză) – *cazual* (1. care are un caracter întâmplător, care depinde de împrejurări, accidental; 2. care arată cazul gramatical);
    - *destins* (relaxat, calm, liniștit) – *distins* (plin de eleganță, finețe, distincție);
    - *ordinal* (care indică, într-o serie, locul, ordinea numerică) – *ordinar* (obișnuit, normal, comun).
  - c) Verbe:
    - *a colabora* (a participa la elaborarea unei acțiuni) – *a corobora* (a consolida, a întări);
    - *a enerva* (a se înfuria, a se irita) – *a inerva* (a forma rețeaua de nervi a unui țesut);
    - *a preleva* (a detașa, a extrage, a lua parte dintr-un tot, dintr-un ansamblu) – *a prevala* (a avea preponderență, a predomina);
    - *a proveni* (a se trage, a-și avea abârșia) – *a preveni* (a prevesti, a avertiza)
2. Alege din fiecare pereche de paronime cuvântul care este adecvat contextului:

șașiul/ șașiul mașinii, călătorește pe spezele/ spețele cuiva, i-a relevat/ revelat taina, judecător refuzat/ recuzat de inculpat, prinos/ prisos de bunuri materiale, cabinet dental/ dentar.
3. Explică următoarele etimologii populare ca aspect al atracției paronimice:

filigram, brusculadă, arcoladă, (nume și) pronume.

2. OMONIMIA

Citește următorul text:

Sfârșind, [profesorul] își puse ochelarii, tinse tabla neagră, și, chemând un băiet ca de nouă ani, îi dete condeiul de credă.

Băietul scris:

Fată Sarră!

Eu Ț-am zis aseară,

Să vezi oul cum se sară.

– Preevghenicoșilor, urmă profesorul, vedeți că toate aste frasis se sfârșesc cu sară, dar, precum ați văzut, au deosebire în scris. Asemenea veți videa și cu a doua paradigmă.

Băietul mai scris:

Maică-ta de-i vie

Bine ar fi să vie

Pân' la noi la vie.

Dascălul tinse brațul spre cuvintele scrise, cu un gest maiestuos. Gestul acesta fu ca izbucnirea unei mine. Bărbați, femei, copii, toți săriră și s-apropiară de tablă strigând bravo de răsuna sala.

(Costache Negruzzi,

Cum am învățat românește)

Dicționar explicativ

a tinde, vb. – (aici) a întinde

evghenicos (neogr.), s. – nobil

frasis (neog.), s. – frază

paradigmă, s.f. – exemplu, model

Urmărește, în textul de mai sus, cele două exemple scrise de băiet pe tablă. Ce remarci în legătură cu scrierea, pronunțarea și înțelesul cuvintelor *Sarră* și *sară*, respectiv *vie*?

Actualizarea cunoștințelor din gimnaziu

Omonimele sunt cuvintele cu aceeași formă, dar cu înțelesuri diferite.

Omonimia s-a născut în cele mai multe situații prin extinderea înțelesului unui cuvânt. De exemplu, *ochiul* unui geam, *ochiul* unei ape, *ochiurile* preparate din ouă etc. au căpătat acest nume prin asemănarea lor cu *ochiul*, organ al vederii.

Omonimele pot fi:

- **lexicale** – cuvinte diferite cu aceeași formă și aceeași valoare morfologică (părți de vorbire identice):

casă (de locuit), *casă* (de bani), *casă* (de bilete);

cal (animal); *cal* (aparat pentru sărituri la gimnastică); *cal* (piesă de șah);

- **lexico-gramaticale** – cuvinte cu aceeași formă și valoare morfologică diferită (părți de vorbire diferite):

toc – indicativ prezent de la verbul a toca, *toc* (de ochelari) – subst., *toc* (la încălțăminte) – subst., *toc* (de scris) – subst.;

noi (pronume personal), *noi* (pluralul adjectivului *nou*).

Omonimele nu trebuie confundate cu omografele, cuvinte care sunt identice numai din punct de vedere grafic, dar diferă din punct de vedere fonetic. De exemplu: *acéle* (forma de feminin plural a pronumelui demonstrativ *acel*) seamănă în scris cu *ácele* (pluralul articulat al substantivului *ac*), dar în pronunțare se deosebesc prin accent.

Cuvintele care se pronunță la fel se numesc omofone. Unele omofone se scriu diferit (*ia* – verb, *ea* – pronume).

EXERCIȚII

1. Explică sensurile următoarelor omonime și apoi integrează-le în contexte potrivite: *ban*, *bancă*, *lin*, *somn*, *dragă*, *spătar*, *cot*, *mină*, *pană*, *bursă*, *banc*.
2. Diferențiază omonimele care urmează, prin indicarea a două valori morfologice diferite pentru fiecare termen: *viu*, *tare*, *muncitor*, *sare*.
3. Indică valorile morfologice ale cuvântului *vie* din fragmentul scris de Costache Negruzzi, reprodus mai sus.

NORMELE LITERARE PRIVIND ORTOGRAFIA ȘI PUNCTUAȚIA

FARFURIDI (de la tribună): *Dați-mi voie!* (Gustă din paharul cu apă). *Dați-mi voie!* (Rumoare)

TRAHANACHE (trăgându-și clopoțelul): *Stimabili! onorabili! (afabil) faceți tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei... Aveți puțintică răbdare...*

(I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

Identifică toate semnele de ortografie și de punctuație din textul de mai sus. Explică, pentru fiecare în parte, necesitatea utilizării lui.

Actualizarea cunoștințelor din gimnaziu

SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

Semnele de punctuație sunt mijloace grafice, având funcții diferite în scris. Ele sunt: *punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, două puncte, semnele citării (ghilimelele), linia de dialog și de pauză, parantezele (rotunde și drepte), punctele de suspensie și cratima (liniuța de unire sau de despărțire).*

Punctul [.] este semnul grafic care marchează pauza ce se face în vorbire între propoziții sau fraze independente ca înțeles.

Nu se pune punct după titlurile de cărți, de opere literare, muzicale, formulele de adresare (din scrisori, cuvântări etc.)

Semnul întrebării [?] este folosit în scriere pentru a marca intonația propozițiilor sau a frazelor interogative. Se pune semnul întrebării după cuvintele, grupurile de cuvinte, propozițiile și frazele care au un caracter interogativ și care sunt întrebări directe:

– *Cât fac 25 de măgari și cu 15 boi?*
(Barbu Delavrancea, *Domnul Vucea*)

Semnul exclamării [!] marchează grafic intonația frazelor și a propozițiilor exclamative sau imperative:

– *Poți!... să nu zici că nu poți!... știu că poți!... trebuie să poți!*

(I.L. Caragiale, *Bacalaureat*)

Virgula [,] delimitează grafic unele părți de propoziție în cadrul propoziției și unele propoziții în cadrul frazei.

În propoziție:

Și a doua zi cătră amiază, spălat și pieptănat, m-am înfățișat cu inima bătând la poarta Curții.

(Mihail Sadoveanu, *Iapa lui Vodă*)

În frază:

Când ies de dimineață din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea.

(I.L. Caragiale, *Bacalaureat*)

Punctul și virgula [:] este semnul grafic care marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct. Fiind mai mult un mijloc stilistic decât gramatical, folosirea lui este dictată de preferința celui care scrie textul:

– *Bunăoară, am văzut absurdități în școalele noastre; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnați a sta un an repetenți...*

(I.L. Caragiale, *Bacalaureat*)

Două puncte [:] este semnul grafic prin care se anunță vorbirea directă sau o enumerare, o explicație, o concluzie și marchează totodată o pauză, în genere mai mică decât pauza indicată prin punct:

Mai ședea el acolo puțin și apoi iese afară, zicând:

– *Doamne, stăpâne, nu știu cât mă simțesc de ușor, parcă îmi vine să zbor, nu altceva.*

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

Semnele citării sau **ghilimele** [„...“ ori «...»] sunt semne grafice care se întrebuintează atunci când reproducem întocmai un text spus sau scris de cineva:

...fă, o, doamne, ca prin dreptatea Europei, prin dezvoltarea instituțiilor noastre, prin senti-

mente tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun zicea ambasadurilor împăratului din Bizanția că: „România nu are alt ocrotitor decât pre Dumnezeu și sabia sa!”

(Mihail Kogălniceanu, *Discurs la alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor*)

Linia de dialog și de pauză [-]. Același semn de punctuație are două funcții cu totul diferite: linia de dialog indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la o convorbire, iar linia de pauză marchează, ca și alte semne de punctuație, pauza dintre diferitele părți ale propoziției, dintre propoziții sau fraze.

Linia de dialog:

– Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

– La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.

(I.L. Caragiale, *Bacalaureat*)

Linia de pauză:

Porniră ale trei corăbii...

Și-abia se mai zăresc –

Se-ngroapă

În golul zărilor pătate de violetul înserării...

(Ion Minulescu, *Romanța celor trei corăbii...*)

Parantezele rotunde ( ) sau **drepte [ ]** arată un adaos în interiorul unei propoziții sau al unei fraze. De exemplu, în piesele de teatru se pun între paranteze rotunde indicațiile scenice.

FARFURIDI (emoționat și asudând): *Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine* (începe să se înece) *trebuie să se zică asemenea toți aceia care nu vor să cază la extremitate* (se îneacă mereu)...

(I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

Punctele de suspensie [...] arată o pauză mai mare în cursul vorbirii. Ele pot indica o întrerupere a șirului vorbirii, o vorbire incoerentă sau lipsa unor fragmente din text:

FARFURIDI [...]: *Într-o chestiune politică... și care, de la care atârnă viitorul, prezentul și trecu-*

tul țării... să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte... (se încurcă, asudă și înghite) încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?... da... pentru ce ce?... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică fiindcă din cauza zguduirilor și... idei subversive (asudă și se rătăcește din ce în ce)... și mă-nțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orice ocaziuni solemne a dat probe de tact... vreau să zic într-o privință, poporul, națiunea, România... (cu tărie) țara în sfârșit... cu bun-simț, pentru ca Europa cu un moment mai înainte să vie și să recunoască, de la care putem zice depandă... (se încurcă și asudă mai tare) precum – dați-mi voie – (se șterge) precum la 21, dați-mi voie (se șterge), la 48, la 34, la 54, la 64, la 74, asemenea și la 84 și 94, și ețetera, întru cât ne privește... pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă!

(I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

Cratima (liniuța de unire sau de despărțire) [-], ca semn ortografic se folosește:

- în repetiții: *să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte...*;

- între două numerale, pentru a arăta că indicația numerică este aproximativă: *două-trei săptămâni, patru-cinci zile.*

SEMNELE DE ORTOGRAFIE

Semnele de ortografie sunt înrudite cu semnele de punctuație. Uneori semnele de punctuație se folosesc ca semne ortografice (punctul și cratima).

Punctul este folosit în abrevieri: *I.L. Caragiale, subst., ș.a.m.d., vol., cap., p.* etc.

Cratima marchează rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte, fie că lipsesc sunetele, fie că nu lipsesc: *l-am văzut, să-mi spui, v-a arătat, m-a privit*. Cratima se folosește și la scrierea unor cuvinte compuse (*câine-lup, pierde-vară*) sau la despărțirea cuvintelor în silabe.

Apostroful ['] marchează absența accidentală în rostire a unor sunete:

Las' pe mine, stăpâne.

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

Tipograful
(gravură de Jost Amman)

Turnătorul de litere
(gravură de Jost Amman)

1. Motivează folosirea semnelor de ortografie și de punctuație din următorul text:

– Închipuiește-ți, zice mama emoționată. Să-l persecute pe băiat! Să-i zdrobească băiatului cariera!... Cum este el simțitor, e în stare să se prăpădească... Știi ce mi-a zis? „Mamițo, dacă pierz un an, mă omor!...” E în stare, cum e el ambițios... Închipuiește-ți, să-i dea nota 3, și lui îi trebuie 6... Și la ce? Tocmai la Morală... Acu, dumneata îl cunoști pe Ovidiu de când era mic... Știi ce creștere i-am dat!...

– Ei! bravo!

(I.L. Caragiale, *Bacalaureat*)

2. Corectează greșelile din textele de mai jos, punând acolo unde sunt necesare semnele de ortografie și de punctuație:

*Doină doină cântec dulce
Când teaud nu maș mai duce
Doină doină viers cu foc
Când răsuni eu stau în loc*

(Folclor)

*Cucule pasăre blândă
Duten pădure șim cântă
Pe cinei avea mânia
Blăstăm mul străin să fie*

(Folclor)

*Cineo făcut drumun munte
Dumnezeu să nui ajute
Co dus bune șo dus rele
Șo dus și neamuri dea mele
Șo dus buni șo dus răi
Șo dus și feciorii mei*

(Folclor)

*Voi brazieri nați încetinați
De ce foc vă legănați
Noi cum nu neam legăna
Că nu sunt douătrei zile
Și paici pustiu rămâne*

(Folclor)

3. Povestește o experiență personală, prin redactarea unui text de 10-15 rânduri, în care să folosești următoarele semne de ortografie și de punctuație: două puncte, linia de dialog, cratima, semnul întrebării, semnul exclamării și virgula.

COMUNICAREA ORALĂ

DIALOGUL

Recitește următorul fragment de la începutul schiței *Bacalaureat* de I.L. Caragiale:

Când ies de dimineață din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopei Georgescu, o bună prietină. O salut respectuos. Cum mă vede, oprește trăsura, înfigând cu putere vârful umbreluței în spinarea birjarului.

– Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

– La dumneata veneam! răspunde cucoana emoționată.

– La mine?

– Da... Te rog să nu mă lași!

– ?!

– Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amiciția, să vedem cât ne ești de prietin!

– Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot...

– Poți!... să nu zici că nu poți!... știu că poți!... trebuie să poți!

– În sfârșit, ce e? de ce e vorba?

– Dumneata cunoști pe... știu că-l cunoști!

– Pe cine?

– Ți-este prietin... Știu că ți-e prietin! Să nu zici că nu ți-e prietin!...

– Cine?

– Popescu, profesorul de filozofie.

– Suntem cunoscuți, ce e drept; dar iar așa buni prietini, nu pot să zic.

– Las' că știu eu...

– Ei?

– Ei! Trebuie numai decît să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să-i vorbești pentru Ovidiu.

Analizează dialogul din această secvență, raportându-te la următoarele aspecte:

• identificarea celor doi vorbitori (un emițător și un receptor, pozițiile lor putând fi alternative);

• scopul comunicării (informativ/ argumentativ/ persuasiv);

• contextul comunicării (relația dintre vorbitori, intențiile lor, locul și momentul desfășurării dialogului).

Dialogul se întâlnește în conversația cotidiană. În cadrul unui dialog vorbitorul este, alternativ, atât emițător (E), cât și receptor (R).

Reguli și tehnici ale dialogului

Când participi la o conversație, se recomandă să respecti o serie de norme pentru buna desfășurare și eficiența acesteia:

• propune un subiect de conversație, în cazul că deschizi dialogul;

• nu întrerupe dialogul, dacă acesta este în desfășurare;

• participă activ la dialog, prin mesaje adecvate contextului, temei și partenerilor;

• construiește-ți un mesaj clar, care să fie inteligibil și ușor de urmărit;

• ascultă-ți atent și cu răbdare partenerul, dovind prin aceasta că îi acorzi respect;

• nu interveni pentru a vorbi în același timp cu partenerul, când acesta nu a terminat ceea ce avea de spus;

• fii atent la evoluția dialogului;

• nu divaga de la subiect;

• răspunde la ceea ce ai fost întrebat;

• evită replicile prea lungi care pot plictisi partenerul/ partenerii;

• dozează-ți intervenția, acordând celuilalt șansa de a se exprima;

• preia dialogul când observi că partenerul are un moment dificil în conversație (nu își amintește un anumit lucru, se poticnește, nu poate răspunde la o întrebare etc.);

• colaborează cu partenerul, în situațiile semnalate mai sus, ajutându-l să continue conversația.

Structura dialogului

Orice conversație are, în mod obișnuit o anumită structură.

Partea introductivă a unui dialog, cum ar fi salutul, răspunsul la salut, elementele introductive ale conversației etc., este marcată de obicei de formulele de deschidere (*Bună dimineața!; Bună ziua!; Salut!; Ce mai faci?; Îmi pare bine că te întâlnesc!; Ce surpriză să te văd!; Cum îți merge?; Ce mai e nou?* etc.)

Dacă partenerii nu se cunosc, în partea introductivă este necesar ca aceștia să se prezinte.

Partea centrală a unui dialog este cea mai importantă. Ea conține oferta de dialog, pentru că în acest moment se imprimă conversației o direcție. Propunerea (oferta de dialog) exprimă o intenție din partea celui care o face, întrucât urmărește un scop. Nu se poate anticipa cum se va desfășura în mod concret un dialog, deoarece nu se cunoaște întotdeauna ce intenții au vorbitorii.

În partea centrală *formulele de menținere* a conversației au rolul fie să încurajeze partenerul de discuție (*Interesant!; Sunt de acord cu tine!; Desigur!; Firește!* etc.), fie să mai „învieze” atmosfera într-un dialog care trenează și devine plictisitor (*Ce-ar fi să mai discutăm și despre...?; Nu crezi că este preferabil să...?* etc.)

Partea finală a unui dialog este reprezentată de momentul când unul dintre participanți (în cazul că sunt numai doi) sau participanții doresc să se retragă din conversație. Ieșirea dintr-un dialog – potrivit normelor unei conversații civilizate – se face printr-o anunțare a retragerii. Aceasta se realizează prin *formule de încheiere* (*Mi-a părut bine că ne-am întâlnit!; Sper să ne revedem curând!; La revedere!; Drum bun!* etc.) când există convingerea că subiectul abordat a fost epuizat și partenerul consimte și el ca dialogul să se sfârșească.

EXERCIȚII

1. Inițiază, în fața clasei, un dialog cu unul dintre colegii tăi/ una dintre colegele tale, închipuindu-ți că porți cu acesta/ aceasta o conversație la telefon. Respectă regulile și tehnicile dialogului prezentate mai sus.
2. Caută, în fragmentele de mai jos, elemente prin care să poți identifica partea introductivă, centrală și finală din structura unui dialog și formulele de deschidere, de menținere și de încheiere (dacă există):
  - a.
Lache: *Bonsoar, Mache.*
Mache: *Bonsoar, Lache.*
L.: *Ai venit de mult?*
M.: *Nu... De vreo zece minute...*

(I.L. Caragiale, *Amici*)

b.

Tache: *Bună seara.*

Lache și Mache: *Bună seara.*

Tache: *Mare secătură mai ești, amice Lache...*

(I.L. Caragiale, *Amici*)

c.

– *Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?*

– *Da.*

– *E rece?*

– *Potrivită.*

– *Nu-i puneți gheață?*

– *Ba da.*

– *Așa! îi puneți gheață?*

– *Firește!*

(I.L. Caragiale, *Petițiune*)

d.

– *Dragă Mitică, mulțumesc din suflet pentru buna ta intenție! am petrecut minunat – onoare ție!... [...]*

– *De! nene Iancule; eu ți-am spus: așa e în lumea asta – a se plăti orice consumație!*

– *Mână, birjar!*

(I.L. Caragiale, *Țal!...*)

3. Identifică în schița *Bacalaureat* de I.L. Caragiale partea introductivă, centrală și finală a dialogului.
4. Organizați-vă în grupuri de 4-5 elevi. Fiecare grup va trebui să susțină în fața clasei o conversație, pe o temă la alegere, respectând regulile unui dialog, precum și structura acestuia.
5. Interpretați, pe roluri, actul III, scena 1 din piesa *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale (fragmentul din manual).

Scenă din comedia
O scrisoare pierdută

Dialog în piesa
O scrisoare pierdută

COMUNICAREA SCRISĂ

CARACTERIZAREA UNUI PERSONAJ

În cele două texte literare studiate la modulul „Scene din viața de ieri și de azi” ai întâlnit două personaje puse în prim-plan: comisul Ioniță și Farfuridi. Personajul (din fr. *personnage*, lat. *persona* „mască de teatru”; deschizătură în masca actorilor antici prin care se auzeau vorbele acestora) constituie un element esențial într-o operă epică sau dramatică.

Actualizarea cunoștințelor din gimnaziu

Caracterizarea unui personaj este o compunere în care sunt descrise trăsăturile fizice și morale al unui erou de-a lungul acțiunii unei opere epice sau dramatice. În acest tip de redactare trebuie să se țină seama de anumite repere pentru a dezvălui particularitățile personajului și specificul construcției sale.

□ Caracterizarea unui personaj din opera epică

Într-o operă epică, un personaj se dezvăluie cititorului atât indirect, prin modul în care stabilește relații cu tot ce se află în jurul său, cât și direct, printr-o serie de trăsături prezentate de narator, de alte personaje sau chiar de el însuși. Caracterizarea unui personaj nu înseamnă doar portretizarea acestuia, ci se precizează felul cum este reprezentat acesta și ce face.

□ Caracterizarea unui personaj din opera dramatică

Într-o operă dramatică, prin natura particulară a textului sunt dominante mijloacele indirecte de caracterizare a personajului, pentru că trăsăturile acestuia sunt desprinse cu precădere din faptele și din spusele lui.

□ Identificarea personajului

Pentru a realiza caracterizarea, se recomandă să stabilești locul personajului în operă (principal, secundar, episodic), precum și poziția lui socială (vârstă, profesie etc.). De asemenea, poate fi găsită o semnificație a numelui, prin care autorul sugerează anumite trăsături de caracter.

□ Portretul fizic

Atunci când textul oferă detalii cu privire la portretul fizic (mai ales în nuvelă și roman) se vor avea în vedere configurația feței, mimica, gesticulația, modul în care se îmbracă personajul etc.

□ Portretul moral

Realizarea portretului moral presupune identificarea trăsăturilor de caracter, a faptelor, a modului în care vorbește personajul, conturarea tipului de conflict (interior sau exterior), mentalitatea etc.

□ Mijloace de caracterizare

Portretul fizic și cel moral se realizează prin intermediul mijloacelor de caracterizare. Acestea sunt directe și indirecte.

Mijloacele de caracterizare directă se referă la prezentarea făcută de narator și de alte personaje.

Mijloacele de caracterizare indirectă se referă la vorbele și faptele personajului, înfățișarea mediului în care trăiește, felul cum este îmbrăcat, aspectul locuinței etc.

Finalul compunerii trebuie să cuprindă o concluzie asupra personajului (este predominant pozitiv sau negativ, evoluează sau involuează pe parcursul operei etc.).

Discursul lui Farfuridi
(caricatură de Aurel Jiquidi)

1. Caracterizează-l pe comisul Ioniță, personajul principal din povestirea *Iapa lui Vodă* de Mihail Sadoveanu.
2. Caracterizează-l pe Farfuridi din piesa *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, reliefând limbajul acestuia ca mijloc de caracterizare a personajului.

POVESTIREA UNEI EXPERIENȚE PERSONALE

Înainte de a aborda nuvela *Domnul Vucea* de Barbu Delavrancea, ți s-a cerut, ca un exercițiu de comunicare orală, povestirea unei întâmplări amuzante legate de cele petrecute la școală. Alege-ți această întâmplare (sau una diferită) pe care să o prezentați în scris.

Pentru ca redactarea să fie reușită:

- organizează-ți un plan;
- urmărește cu atenție secvențele narațiunii, astfel încât să existe o succesiune logică;
- utilizează alineatul pentru a trece de la un moment la altul;
- folosește adecvat timpurile verbale (imperfectul pentru descrierea cadrului sau a personajelor; prezentul, perfectul compus sau perfectul simplu pentru a indica momente precise ale acțiunii);
- după redactare definitivează textul, verificând totodată respectarea normelor de ortografie și punctuație.

Cetățenul turmentat
(desen de Corneliu Baba)

Agamemnon Dandanache
(desen de Corneliu Baba)

TEST DE EVALUARE PENTRU MODULUL 2

Scena I

Leonida: *Așa, cum îți spusei, mă scol într-o dimineață, și, știi obiceiul meu, pui mâna întâi și-ntâi pe „Aurora Democratică”, să văz cum mai merge țara. O deschiz... și ce citesc? Uite, Țiu minte ca acum: „11/23 Făurar... a căzut tirania! Vivat Republica!”*

Efimița: *Auzi colo!*

Leonida: *Răposata dumneaei – nevastă-mea a d-întâi – nu se sculase încă. Sar jos din pat și-i strig: „Scoală, cucoană, și te bucură, că ești și dumneata mamă din popor; scoală, c-a venit libertatea la putere!”*

Efimița (afirmativ): *Ei!*

Leonida: *Când aude de libertate sare și dumneaei răposata din pat... că era republicană! Zic: grăbește-te degrab Mițule, și... hai și noi pe la revoluție. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos pân' la teatru... (Cu gravitate): Ei, când am văzut... știi că eu nu intru la idee cu una cu două...*

Efimița: *Ți-ai găsit!... dumneata nu ești d-ăia. Ehei! ca dumneata, bobocule, mai rar cineva.*

Leonida: *Ori să zici nu știi ce și nu știu cum, că adicătelea „acu, unde ești tu republican, ții parte națiunii...”*

Efimița: *Aș!*

Leonida: *Dar, când am văzut, am zis și eu: să te ferească Dumnezeu de furia poporului!... Ce să vezi, domnule? Steaguri, muzici, chiote, tămbălău mare; și lume, lume... de-ți venea amețeală, nu altceva.*

Efimița: *Bine că n-am fost în București pe vremea aia! Cum sunt eu nevricoasă, Doamne ferește! păteam alte alea...*

(I.L. Caragiale, *Conul Leonida față cu Reacțiunea*)

Dicționar explicativ

făurar, subst. m. – februarie (pop.); în text e vorba despre răsturnarea de la domnie a lui Al. I. Cuza.

1. Precizează dacă fragmentul selectat este un text ficțional sau nonficțional. **10 p.**
2. Identifică în text două elemente specifice operei dramatice. **10 p.**
3. Arată cine este în acest dialog emițătorul (E) și cine este receptorul (R). **10 p.**
4. Comentează următoarea replică a lui Leonida, insistând asupra semnificației pe care personajul o dă cuvântului „revoluție”:
Zic: grăbește-te degrab, Mițule, și... hai și noi pe la revoluție. **10 p.**
5. Precizează stilul funcțional în care este redactat textul de mai sus. **10 p.**
6. Motivează folosirea semnelor de punctuație în următoarea frază:
Uite, Țiu minte ca acum: „11/23 Făurar... a căzut tirania! Vivat Republica!” **10 p.**
7. Rezumă în maximum 10 rânduri conținutul fragmentului. **20 p.**
8. Numește două trăsături ale stilului oficial (administrativ). **10 p.**

Din oficiu: **10 p.**

Total: **100 de puncte**